

Gruppe nr: 07

"En kritisk diskursanalyse om halalmærkning"

- A critical discourse analysis of halal labeling

ANTAL ANSLAG: 123.747
VEJLEDER: ANNE VORRE HANSEN
ROSKILDE UNIVERSITET

SAB-E-17 (MERIT)

Nicoline Samantha Schmidt nr. 62497
Melisa Ayca Görgen nr. 62519
Helena Fríða Jørmundsson nr. 55671
Nicole Leander Oguchi nr. 62478
Lina Beekhuijzen nr. 62458

1. Indledning	3
1.1 Problemfelt	3
1.1.1 Problemformulering	4
1.2 Begrebsafklaring	5
1.3 Forskel på halal og ikke-halal	6
1.4 Afgrænsning	7
1.5 Projektdesign	9
2. Metode	10
2.1 Socialkonstruktivisme	10
2.1.1 Epistemologi og verden	11
2.1.2 Ontologi og viden om verden	11
2.2 Empirisk genstandsfelt	12
2.2.1 Forsker Johan Fischer	12
2.2.2 Virksomhedsejer Mustafa Sahin	13
2.2.3 Imam og bestyrelsesmedlem i Muslimernes Fællesråd, Abdul Wahid Peder..	13
2.2.4 Det kritiske perspektiv: Facebooksiden "Nej tak til halal kød"	14
2.3 Metoder	14
2.3.1 Kvalitativ metode	14
2.3.1.1 Indsamlingsmetoder	16
2.3.2 Dokumenter	17
2.4 Analysestrategi	18
2.5 Kvalitetskriterier	19
2.6 Refleksion over metodevalg	19
3. Teori	20
3.1 Fairclough	21
3.2 Gramsci	22
3.3 Laclau og Mouffe	23
3.4 Foucault	24
4. Analyse	26
4.1 Forskerperspektiv Johan Fischer	26
4.1.1 Lingvistisk analyse	26
4.1.2 Diskursiv praksis	28
4.1.3 Delkonklusion	28

4.2 Brancheperspektiv Mustafa Sahin	29
4.2.1 Lingvistisk analyse	29
4.2.2 Diskursiv praksis	30
4.2.3 Delkonklusion	30
4.3 Certificerings- og religionsperspektiv Abdul Wahid Pedersen	31
4.3.1 Lingvistisk analyse	31
4.3.2 Diskursiv praksis	33
4.4 Kritisk perspektiv "Nej tak til halal kød"	35
4.4.1 Lingvistisk analyse af Bilag 4 .1 "Nej tak til halal kød – om"	35
4.4.2 Lingvistisk analyse af Bilag 4.2 "Accepterer du halal kød?"	36
4.4.3 Lingvistisk analyse af Bilag 4.3 "10 ting du bør vide om halal"	40
4.4.4 Diskursiv praksis af Bilag 4.1, 4.2 og 4.3	41
4.4.5 Delkonklusion	42
5. Social Praksis	43
5.1 Hegemoni	43
5.1.1 Artikulering og legitimering af ideologier	43
5.1.2 Utryghedens rammer	46
5.1.3 Økonomien som overtog	48
5.1.4 Aftraditionaliseringen	48
5.2 Opsamling og diskussion	50
6. Konklusion	52
7. Litteraturliste	55

1. Indledning

Ved en googlesøgning på ordet "halaldebatten" vises en masse farverige overskrifter med en bred emnedækkende debat. Debatten fremstiller det muslimske mindretal i Danmark og de kulturelle sammenstød mellem disse og den danske kultur.

Et udpluk af denne debat er bl.a. uoverensstemmelserne om, hvorvidt der skulle fejres jul eller eid¹ i et alment boligselskab i 2016. Denne blev senere døbt "Juletræsskandalen i Kokkedal"². Før dette, i 2013, var det den såkaldte Frikadellekrig³, der fik opmærksomhed. Denne "krig" viste sig igen i forbindelse med kommunalvalget i 2017. Debatten omhandlede halalkød i diverse institutioner og spørgsmål som følgende blev rejst: Hvorfor skal kødet være halalslagtet? Og hvad betyder denne halalmærkning, som fremgår på pakningen?

Dette emne virker til at skabe en grobund for debat og med dets ideologiske og religiøse undertoner, bliver emnet gentagende gange ophedet og skaber spændinger. Det er med disse spændinger i debatten, at opgaven er opbygget og tager udgangspunkt i.

1.1 Problemfelt

I Danmark findes en masse forskellige fødevaremærker, som repræsenterer forskellige standarder for forskellige fødevarer (Miljø- og fødevarestyrelsen, 2017). Det vi fandt interessant ved halalmærkning var repræsentationen af dimensionerne religion, ideologi og debat, hvilket vi ikke fandt samme kobling af i nogle af de andre fødevaremærker. Fødevaremærker er en stor del af vores hverdag, og vi er eksponeret for dem dagligt, når vi handler i diverse dagligdagsbutikker. De har alle hver især en betydning og den første undren gik på, hvor pålidelige disse fødevaremærker egentlig er. Halalmærkning adskiller sig, fordi det ikke handler om overordnet sundhed, men i stedet hvordan et dyr bliver slagtet på slagterierne.

Vi ønsker at dykke ned i debatten for at kortlægge holdningerne til fænomenet⁴ og vil undersøge, om der ligger andet til grunde for disse diskurser. For at kortlægge diskurserne udvælges forskellige aktører med relevante berøringsflader med fænomenet.

¹ En muslimsk højtid, som fejres to gange årligt.

² Det muslimske flertal i afdelingsbestyrelsen i Egedalsvænge i Kokkedal afviste at bruge penge på et juletræ, hvilket skabte stor røre i medierne.

³ Frikadellekrigen var en døbt debat der omhandlede servering af svinekød i daginstitutionerne.

⁴ Fænomenet defineres i projektet som halalmærkning.

Med projektet er formålet at dykke ned i, hvad denne mærkeordning er et billede af; hvordan processerne omkring denne fungerer; og hvad diskursen omkring dette fænomen, er. I projektet vil der yderligere ses nærmere på de ideologiske og religiøse aspekter i forhold til, hvilke diskurser de forskellige aktører har i forbindelse med fænomenet.

For at kunne analysere på de forskellige aktørers diskurser antager vi, at der findes en masse konstruerede sandheder omkring fænomenet, hvorfor vores valg af videnskabsteori er socialkonstruktivisme. Det vil i projektet blive belyst, hvilke sandheder aktørerne fremlægger, og hvordan disse legitimeres. Igennem et pilotprojekt ønskes det at dekonstruere de forskellige aktørers diskurser, for at kunne fremlægge et øjebliksbillede af denne diskurs.

1.1.1 Problemformulering

Det ønskes at afdække, hvilke diskurser ift. halalmærkning der er til stede blandt en bestemt række aktører i Danmark. Det vil blive analyseret, hvordan de forskellige aktører legitimerer deres udsagn, og afslutningsvis vil det undersøges, om der kan findes en hegemoni i diskurserne.

1.2 Begrebsafklaring

Halal

Halal er et arabisk ord, hvilket direkte oversat betyder tilladeligt eller lovligt. Koranen og profeten Muhammed formaner alle muslimer at spise det, som Gud har skænket dem (Fischer, 2011, p. 6).

I Koranen står der, at man skal spise dét som Allah har forsynet, som værende det tilladte (Madsen, 1967, pt. 7, súra 5, vers 89). Det står ikke listet, hvad man må spise, men derimod står der, hvad der er "haram", der oversat betyder "det forbudte" (Ibid). Det er bl.a. haram at spise selvdøde dyr, blod, svinekød og dyr, hvor andet end Allahs navn er påkaldt ved slagtning (Madsen, 1967, pt. 2, súra 2, vers 174).

Halalslagtning er en slagtemetode i Allahs navn, hvor han bliver påkaldt under slagtningen. Det er med dette ritual, at kødet bliver halal. Denne slagtemetode er i Koranen navngivet "dhabiha". Dhabiha foregår ved at skære halspulsåren over, således dyret forbløder hurtigt og er ifølge Koranen den mest skånsomme og mindst smertefulde død. Slagteren skal være muslim og skal inden snittet i halsen sige: "I Guds navn. Gud er stor", oversat fra arabisk "bismillah Allahu akbar" (Ibid).

Der er bestemte regler for en rigtig udført halalslagtning; dyret må ikke føle sult eller tørst i tiden op til slagtningen; det skal behandles med ro og venlighed, for ikke at blive stresset; andre dyr må ikke slagtes i dyrets nærvær. Kniven skal være så skarp som muligt, men må heller ikke slibes i dyrets nærvær. Snittet skal være hurtigt og præcist og strube og spiserør skæres over på samme tid som halspulsåren, uden dyret er bedøvet. Slutte­ligt må man ikke skære eller flå dyret, før det er helt dødt, og de sidste krampetrækninger er ovre (Tønnsen, 2006, p. 84f).

Halalcertificering

I Danmark bliver virksomheder certificeret af henholdsvis tre organisationer: Muslimernes Fællesråd, Muslim World League og Islamisk Kulturcenter (Bilag 3). Organisationerne vejleder og kontrollerer, at de virksomheder der slagter følger de forskrifter, der er påbudt ved halalslagtning. Denne praksis betyder, at det ikke nødvendigvis fremgår på kødets emballage, hvorvidt kødet er halalslagt eller ej, selvom dette måske er tilfældet (Bilag 2, p. 29). Ønskes information omkring slagtemetoden, skal man tage kontakt til den virk-

somhed, som står for slagtingen. Slagtemetoden på dyret kan spores via kødets batch-nummer og vil derfor altid være tilgængeligt for forbrugeren, hvis de ønsker denne information (Ibid).

Halalmærkning

Halalmærkning er, i modsætning til halacertificering, et visuelt mærke, som fremgår på kødets emballage (Bilag 2, p. 26). Mærkningen er en illustration og en forbrugerinformation, som betyder, at kødet er slagtet efter halalforskrifterne. Forinden en vare kan halalmærkes, skal virksomheden halalcertificeres, som beskrevet i ovenstående afsnit.

1.3 Forskel på halal og ikke-halal

For at give læseren en større forståelse for fænomenet, kortlægges en tidslinje over halal i Danmark. Herefter redegøres der for, hvad det betyder at halalslagte et dyr og hvordan det adskiller sig fra den traditionelle danske slagtemetode.

I slutningen af 1960'erne og starten af 1970'erne var der mangel på arbejdskraft i Danmark, og der foregik en indvandring af arbejdere fra bl.a. det daværende Jugoslavien, Tyrkiet og Pakistan (Arbejdermuseet, 2017). De ikke-vestlige indvandrere havde en muslimsk baggrund og således opstod en større muslimsk andel i Danmark (Ibid). Som følge af denne indvandring, fremkom også et nyt segment på fødevaremarkedet. Disse nydanskere efterspurgte nu halalslagtet kød grundet deres religion. Denne efterspørgsel blev efterkommet af et udbud.

I Danmark udbydes der idag tre halalmærker af tre uafhængige organisationer, dvs. godkendte certifikatorer indenfor det muslimske samfund, som kontrollerer og uddeler et halalmærke til danske producenter af halalfødevarer (Bilag 3). Selve mærkningen af halal-kød startede i 1979 og blev på daværende tidspunkt kun udført af Islamisk Kulturcenter (Kühle, 2006, p. 117). Denne organisation blev en vigtig spiller for de danske slagterier, som ønskede at eksportere til muslimske lande (Ibid).

På statsligt niveau er der sat nogle rammer for rituelle slagtemetoder, men der er ikke en offentlig anerkendt fremgangsmåde, når det kommer til halalslagting eller mærkning i EU og Danmark (Fødevarestyrelsen, 2017). Hvert enkelt mærke betyder nødvendigvis ikke det samme, da de ikke behøver at følge de samme regler. Dette resulterer i, at antallet af udbydere på både det europæiske og det danske marked er mange (Bilag 1, p.

2). Johan Fischer er professor på Roskilde Universitet og har forsket i islamisk kultur. Han udtaler sig i forhold til de mange forskellige halalmærker og argumenterer, at dette danner grobund for mistillid og spekulationer for om fødevarerne reelt er halalslagtede og om hvorvidt det er gjort korrekt (Ibid).

For at forstå hvordan denne mistillid og hvor disse spekulationer gror ud fra, skal det forstås, hvad halal er i forhold til den danske slagtemetode. Halalslagtning er et islamisk ritual beskrevet i Koranen. Halalslagtning og den gængse slagtemetode i Danmark, adskiller sig fra hinanden på *to grundlæggende punkter; måden dyret bedøves og måden hvorpå blodet løber fra dyret* (Mortensen, 2016, p. 1). Ifølge Koranen skal dyret ved halalslagtning slagtes uden bedøvelse. Den danske stat har reguleret slagtingen af dyr og vedtaget ved lov i 2014, at alle dyr der slagtes i Danmark, skal bedøves før slagtingen (Fødevarestyrelsen, 2014, paras. 10–11). Ifølge Køddbranchens Fællesråd bedøves størstedelen af dyrene i Danmark med en penetrerende bolt pistol, dvs. at bolt pistolen slår et hul igennem panden på dyret og beskadiger hjernen (Mortensen, 2016, p. 1). Der er udfærdiget et afsnit i bekendtgørelsen om slagting og aflivning af dyr, som er forbeholdt slagting efter religiøse ritualer. Ved denne type slagting skal dyret stadig bedøves inden slagtingen med en bolt pistol, dog ikke med en penetrerende én af slagsen.

En anden forskel, udover bedøvelsen, som adskiller de to slagtemetoder, er afblødningen. Når dyret er bevidstløst, skal det afblødes hurtigst muligt, således at det dør, før det kommer til bevidsthed igen (Fødevarestyrelsen, 2014, para. 10). Forskellen mellem afblødningen ved traditionel dansk slagting og halalslagtning er, hvorledes snittet ligger (Mortensen, 2016, p. 1). Ved en traditionel dansk slagting bliver dyret skåret op langs brystindgangen, hvor det ved halalslagtning er pulsåren og struben, som skæres over, hvorefter dyret afbløder (Ibid). Det er samtidig med at snittet lægges ved halalslagtning, at slagteren skal afsige bønnen.

1.4 Afgrænsning

Dette projekt holder sit fokus på halalmærkning i samfundet. Samfundet er afgrænset til at bestå af de grupper i samfundet, som vores aktører repræsenterer.

Da empirien er begrænset, er der til tider gået på kompromis med reliabiliteten. Validiteten og reliabiliteten er i afsnit 2.5 Kvalitetskriterier behandlet yderligere. Her tages der

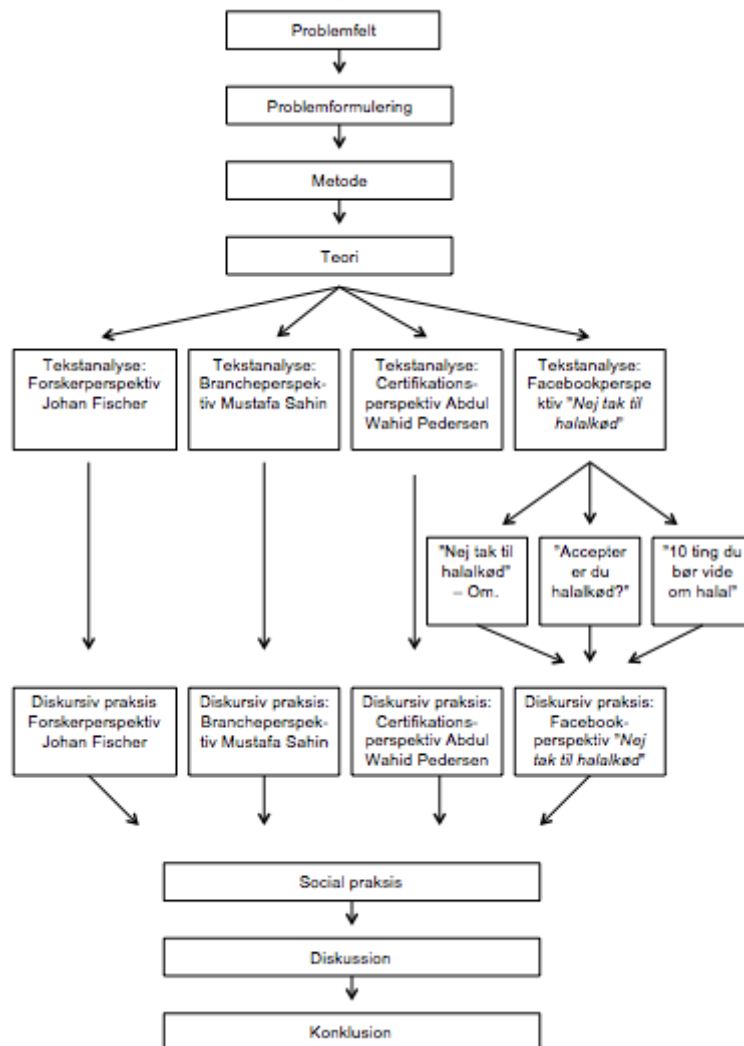
stilling til de kilder, der er bærende for projektet, og der stilles spørgsmålstejn til kilderne validitet eller reliabilitet, samt hvilken betydning det har for projektet.

Udover at se på det danske marked, så benyttes der interviewpersoner, som repræsenterer deres industri eller lokalsamfund. I afsnit 2.3.1 Kvalitativ metode redegøres der for, hvorfor det menes, at disse personer kan benyttes som repræsentanter.

Projektet afgrænses historisk for at undersøge halalmærkningen i et nutidigt perspektiv. Derudover er projektet afgrænset fra non-food halal og halalfødevarer, der ikke er produceret i Danmark. Ved denne afgrænsning er det primære fokus halalkød slagtet i Danmark og dansk udstedte halalmærker. På baggrund af en begrænset empiri tages der udgangspunkt i to danske halalcertificeringsorganisationer; primært Muslimernes Fællesråd og i mindre grad Islamisk Kulturcenter. Ydermere er projektet afgrænset til et pilotprojekt på baggrund af projektets tidsmæssige begrænsning. Indsamlingen af et repræsentativt datasæt er ikke muligt til at belyse samfundet som hele, og derved kan samfundet ikke konkluderes med udgangspunkt i dette datasæt.

1.5 Projektdesign

Følgende er et projektdesign. Her illustreres projektets disposition for at bidrage med et overblik til læseren.

Figur 1 - Projektdesign

Der vil i projektet redegøres og argumenteres for valg af teori og metode. Denne del har til formål at underbygge hele den analyserende og den diskuterende del af projektet.

I analysen vil der blive lavet en kritisk diskursanalyse. Denne analyse er baseret på data i form af dokumenter og semistrukturerede interviews. Efterfølgende er diskurserne dekonstrueret for at kortlægge, hvordan de forskellige aktører legitimerer deres argumenter.

Afslutningsvis diskuteres resultatet fra analysen, og de forskellige aktørers diskurser vil sammenholdes og andre teorier inddrages i forbindelse med en analyse af hegemonier. Afslutningsvis konkluderes der på problemformuleringen.

2. Metode

I den videnskabsteoretiske metode er det valgt at tage udgangspunkt i socialkonstruktivisme. Vi har valgt at opfatte halalmærkningen som et socialt konstrueret fænomen, som er skabt af de forskellige diskurser i samfundet. Udover at anskue emnet fra et konstrueret perspektiv støtter denne videnskabsteoretiske retning op omkring benyttelsen af metoder, der findes relevante for at belyse emnet yderligere.

2.1 Socialkonstruktivisme

Socialkonstruktivisme anser sociale fænomener, som værende socialt konstruerede. Menneskets sprog, tankegang og sociale adfærd, er alt sammen konstrueret af mennesket selv (Juul, 2012, p. 188). Derfor er det interessant at anskue halalmærkning og dets processer fra en socialkonstruktivistisk vinkel. Ved at benytte socialkonstruktivismen forventes det at kunne belyse de forskellige virkeligheder, der findes omkring halalmærkning.

Fænomenet halalmærkning er omdrejningspunktet i vores projekt. Halal er en grundlæggende leveregel i islam, og i dette projekt vil halalmærkningen anses som en socialkonstruktion, hvor der bliver taget højde for den kulturelle, religiøse og historiske kontekst. Dog bliver fænomenet ikke analyseret i disse sammenhænge.

Socialkonstruktivismen giver kraftigt udtryk for eksistensen af flere sandheder, og at ingen har patent på nogen egentlig eller endelig sandhed (Ibid). Der er altså ikke én rigtig måde at spise på, én rigtig måde at slagte et dyr på og hermed heller ingen forkerte måder at gøre disse på.

Med denne videnskabsteoretiske tilgang undersøges flere af de konstruerede sandheder i halalmærkningen. I socialkonstruktivismen er det interessant at undersøge, hvorledes sociale fænomener er konstruerede, og hvilke magtforhold der har betydning for fastholdelsen af bestemte sandheder. Det undersøges yderligere, hvordan de er blevet institutionaliserede i samfundet, og samtidig er blevet en del af kulturen og politikken (Juul, 2012, p. 189).

Den indsamlede data bearbejdes frit fra fordomme og ses i lyset af aktørernes subjektivitet for at belyse dennes virkelighed (Juul, 2012, p. 190). Derudover tages der højde for, hvilke omstændigheder empirien er indsamlet under, og hvorfor den er fremlagt, som den er gjort. Det kan heller ikke vurderes, hvorvidt empirien er rigtig eller forkert, da der i den

socialkonstruktivistiske overbevisning ikke accepteres en absolut sandhed (Ibid). Det er yderligere vigtigt at pointere, at når der arbejdes med dokumenter ud fra et konstruktivistisk videnskabsteoretisk udgangspunkt, er det mindre afgørende om dokumenterne er repræsentative (Ibid).

Vi anser ikke halalmærkningen for blot at være et religiøst fænomen, men også et produkt med et strategisk ærinde om at skabe profit for organisationerne og virksomhederne. Det er med denne antagelse, at vi belyser forskellige sandheder, og slutteligt vurderer den sandhed, der fremstår som den mest legitime.

2.1.1 Epistemologi og verden

Ved epistemologi forstås måden, hvorpå vi opnår og erkender den rigtige sandhed (Juul, 2012, p. 206). Socialkonstruktivister mener, som nævnt tidligere, at sandheden er en menneskelig social konstruktion og dermed perspektivistisk. Der findes ikke én objektiv sandhed og selv naturvidenskaben, hvor man netop bestræber sig på dette, er opstået ud fra sociale konstruktioner. Der findes forskellige grader af socialkonstruktivisme, hvor den mest radikale holdning indenfor teorien vil mene, at selv stolen og træet er konstrueret.

Tesen i socialkonstruktivisme er, at al viden er socialt konstrueret, og at sandheden er uopnåelig. Det interessante er dermed, hvordan den pågældende viden er blevet konstrueret, og hvilke processer hvorigennem viden er blevet produceret og formidlet.

Hvis man vælger at anskue socialkonstruktivismen fra det radikale epistemologiske perspektiv, anerkendes ingen virkelighed som den endelige (Juul, 2012, p. 206). Derfor er der i projektet valgt at tage udgangspunkt i det ontologiske og derved belyse de forskellige sandheder, som eksisterer blandt aktørerne.

2.1.2 Ontologi og viden om verden

Ontologien omhandler at alt viden om den sociale verden er diskursivt eller fortolket viden (Juul, 2012, p. 206). Med et socialkonstruktivistisk udgangspunkt betyder dette, at det der eksisterer i verdenen, eksisterer i en social kontekst i modsætning til f.eks. positivismen, hvor det menes at verdenen bl.a. kan måles og vejes (Juul, 2012, p. 23). Som socialkonstruktivist tror man på, at alt er konstrueret. Sproget er en konstruktion, og den verden som ligger uden for sproget, er ikke tilgængelig. Den repræsenterer altså virkeligheden i form af diskurser, der konstituerer virkeligheden for os.

Da projektet er skrevet med et ontologisk udgangspunkt, tages aktørernes virkelighed og diskurs i betragtning som repræsentant for en større gruppe. Dette betyder, at det i projektet bliver undersøgt, hvordan fænomenet ud fra aktørernes diskurser, bliver omtalt. Deres diskurser bliver betragtet, som værende deres virkelighed, og derved giver mening ud fra en række bestemte perspektiver, værdigrundlag og sociale og historiske perspektiver (Juul, 2012, p. 190). Det forventes, at flere forskellige perceptioner af halalmærkning bliver fremlagt, da aktørerne er udvalgt efter bestemte og forskellige relationer til fænomenet. Alle relationer anses som relevante til at beskue denne. Formålet med disse relationer er, at afdække de forskellige vinkler og diskurser bredt. Der er udvalgt fire aktører som repræsentanter for forskellige diskurser til at belyse emnet. Disse bliver omtalt i nedenstående afsnit, 2.2 Empirisk genstandsfelt.

2.2 Empirisk genstandsfelt

Herunder gives en præsentation af de valgte aktører.

2.2.1 Forsker Johan Fischer

Den første interviewperson er Johan Fischer. Transskriberingen af dette interview findes under Bilag 1. Fischer er professor fra Roskilde Universitet og har en stor viden indenfor halal og islamisk kultur. Formålet med at vælge Fischer som aktør er, at han kan bidrage med en akademisk tilgang til opfattelsen af fænomenet. I forbindelse med at han er valgt på baggrund af hans akademiske ståsted, forventes det, at han forholder sig objektiv på emnet.

Følgende er en redegørelse af interviewet med Johan Fischer den 16. november 2017. Interviewet foregik over Skype, da Fischer var i Indien på daværende tidspunkt. Fischer er forsker fra Roskilde Universitets udviklingsstudier, og han har bl.a. undervist i antropologi og haft asiatiske studier. Med disse fokusområder har Fischer særligt forsket i Asien med fokus på forholdet mellem religion, markeder og værdier (Bilag 1, p. 20).

Fischer anskues som en relevant interviewperson, da han som forsker på emnet har skrevet og udgivet meget omkring islamisk kultur og halalvarer.

Ydermere udgiver Fischer en bog omhandlende halal i Danmark i 2018. Dette bidrager til

projektet på en sådan måde, at al Fischers viden er nyligt indsamlet og derved relevant til at belyse et øjebliksbillede af fænomenet.

2.2.2 Virksomhedsejer Mustafa Sahin

Mustafa Sahin er udvalgt som repræsentant for import og eksport af halalkød. Interviewet med Mustafa er foregået over mail og denne korrespondance findes under Bilag 2. Mustafa importerer og eksporterer halalkød mellem Danmark, Sverige, Baltikum og Polen. Han har siden 1989 arbejdet med eksport af halalvarer til Mellemøsten for en dansk virksomhed og blev i 2002 selvstændig. Mustafa omsætter for kr. 200 millioner om året og forhandler 500 tons kød på månedsbasis. Han forhandler primært med pizzariaer og kebabforretninger i de forskellige lande. Hans firma består af 99 medarbejdere, hvoraf 4 af medarbejderne er stadfæstet i Danmark og 95 af medarbejderne er i Polen, hvor han har sin fabrik. Det er på denne baggrund og med denne relation, som Mustafa har til fænomenet, at han kan repræsentere et brancheperspektiv.

I et ønske om at udbygge datasættet med endnu et brancheperspektiv, har vi kontaktet Dagrofa med formålet om at få et interview. Dette er blevet afvist med følgende besked: *"(...)det er sådan, at produktet enten kommer mærket med halal, eller uden fra slagteriet (det er jo frivilligt at mærke med det), og derfor har slagteriet også gjort sig tanker om afsætningen i detailledet, men ikke mindst ift. eksporten af deres produkter. Et slagteri er en benhård forretning, som jo kun producerer det, som forbrugerne efterspørger, men ift. eksporten, så er de danske forbrugere typisk kun en lille del af afsætningen. I butikkerne påsætter vi ikke halalmærker på varer, da de jo relaterer sig til produktionsformen på slagteriet. I vil skulle have fat i primærproducenten, som kender deres produktion, eller endnu bedre de overordnede brancheorganisationer"* (Bilag 5, p. 65). Dagrofa anbefaler os i stedet at kontakte en primærproducent. Da vi på daværende tidspunkt allerede har kontakt med Mustafa, bliver det vurderet, at han som primærproducent kan repræsentere branchen.

2.2.3 Imam og bestyrelsesmedlem i Muslimernes Fællesråd, Abdul Wahid Pedersen

Transskriberingen af dette interview findes under Bilag 3. Abdul Wahid Pedersen er, udover at være en kendt imam på Nørrebro, grundlægger og leder af Danmarks største

muslimske nødhjælpsorganisation. Derudover er han medlem af bestyrelsen i Muslimernes Fællesråd, som samarbejder med HFCE, Halal Food Council of Europe, i processen om at certificere og mærke halal fødevarer. Dette gør, at imamen har en dobbeltbetydning. Først og fremmest har han indflydelse på det organisatoriske, ved at være en del af én af de eneste halalcertificeringsorganer i Danmark. For det andet består hans rolle i at være imam, altså en åndelig leder indenfor islam, hvor han er repræsentant for det muslimske samfund i Danmark. Med denne baggrund har vi en interviewperson, som af religiøse årsager er involveret i en muslimsk organisation, der både skal varetage det religiøse aspekt af halalslagtningen og organisationens økonomiske interesser.

2.2.4 Det kritiske perspektiv: Facebooksiden "Nej tak til halalkød"

Dokumenterne anvendt i denne analysedel er angivet under Bilag 4. "Nej tak til halalkød" er en facebookside med 24.132⁵ følgere. Sidens hensigt er at skabe opmærksomhed omkring den manglende halalmærkning på halalcertificeret kød. Inkluderingen af dette kritiske perspektiv har til formål at repræsentere en befolkningsgruppe, som tager afstand til den nuværende måde, hvorpå halalmærkning fungerer. Målet for facebooksiden er som udgangspunkt, at have muligheden for at fravælge halalkød ved at indføre klarere og skarpere regler omkring den nuværende mærkeordning.

2.3 Metoder

I vores metodeafsnit er der fokus på indsamling af empiri, samt behandling af denne. Fokus på reliabiliteten er i projektet ikke vægtet højest, hvilket er i overensstemmelse med den valgte videnskabsteoretiske retning. Til gengæld har det under udvælgelsen af empiri været prioriteret, at finde data som kunne være med til at besvare problemformuleringen. Dermed har validiteten været prioriteret højere i dette projekt end reliabiliteten. Vores empiri vil blive diskuteret nærmere i afsnit 2.5 Kvalitetskriterier.

2.3.1 Kvalitativ metode

Det kvalitative studie benyttes som en metode til at indsamle empiri i form af at belyse de forskellige diskurser blandt aktørerne. Fire repræsentanter er udvalgt, hvis holdninger inddrages i projektet.

⁵ Tallet er trukket fra facebooksiden d.7/12-17

Det kvalitative studie er semistruktureret, da dette danner grundlag for den bedst mulige udfoldelse af holdninger fra den interviewede og en mere flydende samtale (Kvale, 2009, p. 19). De tre interviewpersoner er valgt på baggrund af deres forskellige tilknytninger til halalmærkningen. Interviewpersonernes relation til halalmærkning er fremlagt i Tabel 1.

Interviewpersoner	Tilknytning til halalmærkning
Abdul Wahid Pedersen	Imam og medlem af bestyrelsen i det Muslimske Fællesråd som tager sig af certificering af halalslagtning i Danmark.
Mustafa Sahin	Indehaver af fødevarevirksomhed som importerer og eksporterer halalvarer.
Johan Fischer	Forsker fra Roskilde Universitets udviklingsstudier med særlig fokus på Asien og forholdet mellem religion, markeder og værdier.

Tabel 1 - Interviewpersonernes tilknytning til halalmærkning

Valget af interviewpersoner og dets antal er en kombination af tidsmæssige begrænsninger, mulige aktører og projektets formål. Formålet med denne udvælgelse er at skaffe en empiri, der veksler mellem interpersonelle tilhørsforhold til halal, økonomiske tilhørsforhold og et forskningsperspektiv. Interviewpersonerne er fundet på basis af vores netværk, og hvem der har været til rådighed.

Før interviewet er alle personerne informeret om interviewets omfang, og hvad dette skulle benyttes til. Alle interviewpersonerne har givet samtykke til, at vi benytter enten korrespondancen eller interviewet i projektet. Spørgsmålene er struktureret progressivt, så de indledende spørgsmål omkring halalmærkning er i den tidlige fase af interviewguiden. Dette er valgt for at starte interviewet i en let tone og dermed give deltagerne mulighed for at komme i gang med at tale og skabe en tillid til interviewer. Det har været op til interviewpersonen, som har afholdt interviewet at vurdere, om det er mest hensigtsmæssigt at benytte den opsatte interviewguide slavisk eller kontekstuel (Kvale, 2009, p. 34).

2.3.1.1 Indsamlingsmetoder

Flere indsamlingsmetoder er benyttet i interviewene. I følgende afsnit afdækkes, hvorledes interviewene er indsamlet, og hvilken betydning dette har.

Vores respondent Mustafa Sahin har ikke haft mulighed for at udføre et personligt interview, men var villig til at besvare spørgsmål over mail. Her afviger indsamlingsmetoden noget mere i forhold til projektets øvrige respondenter, da der benyttes direkte spørgsmål, som forsøger at afklare nogle elementer tilhørende fænomenet (Kvale, 2009, p. 156). For bedst muligt udfald på en mailkorrespondance, skal begge parter være stærke i skriftlig kommunikation (Kvale, 2009, p. 169). På baggrund af Mustafas besvarelse, hvori der fremgår op til flere grammatiske fejl, er han ikke en respondent med stærke skriftlige færdigheder (Bilag 2). Dog er sproget klart og tydeligt, og det menes derfor ikke, at interviewets indhold er blevet forringet på grund af de mindre gode skriftlige færdigheder. Ved at udføre et interview gennem mail er det ligeledes ikke muligt at aflæse respondentens reaktion, kropssprog eller rette eventuelle misforståelser af spørgsmålet (Kvale, 2009, p. 169). Mailkorrespondancen har også en positiv påvirkning på projektet, i og med at empirien er klar til at blive analyseret, og er en førstehåndskilde af respondenteren (Ibid).

Vi benytter en computerunderstøttet indsamlingsmetode i forbindelse med forsker Johan Fischer. Respondenten forsker på nuværende tidspunkt i Indien, men har været villig til at deltage i et videointerview over Skype. Indsamlingsmetoden har mange kvaliteter, da vi får muligheden for at føre en videosamtale, hvor den semistrukturerede interviewmetode bliver benyttet. Udover dette, er det muligt at aflæse respondentens reaktioner, tonefald og delvist kropssprog. Denne indsamlingsmetode er visuelt begrænset, da chatvinduet har fokus på personens ansigt. Derved kan der være elementer af interviewsituationen, som ikke kan aflæses og styres (Ibid).

Det sidste interview er indsamlet personligt med imam og bestyrelsesmedlem Abdul Wahid Pedersen på hans kontor på Nørrebro. Ligeledes er det semistrukturerede interview benyttet. Fordelen ved et personligt interview er selve interviewsituationen, da interviewerens nemmere kan reagere på den respons der bliver givet og aflæse de sociale koder, der er på spil. Dette styrker interviewets validitet og dermed den diskurs, der bliver udledt (Ibid).

Alle interviewene er baseret på en interviewguide (Bilag 6). Interviewguiden er fordelt i to dele; forskningsspørgsmålene og åbne spørgsmål til respondenter. Vi har valgt at benytte individuelle spørgeguides, da personer har forskellige tilknytningsforhold til halalmærkning, og derved kan afdække fænomenet forskelligt. Interviewene er struktureret, således at vi ved brug af vores research, kan indlejre knudepunkter og komme i dybden med fænomenets kompleksitet (Kvale, 2009, p. 176).

2.3.2 Dokumenter

For at give projektet et bredere perspektiv benyttes dokumenter fra facebookside "Nej tak til halalkød". Denne facebookside er vurderet til at være repræsentativ som en aktør med en kritisk holdning til fænomenet, da de med deres medlemstilslutning på 24.132 følgere repræsenterer en større gruppe. Da siden reklamerer med en overordnet holdning, som aktivt fravælger halalkød, anses denne gruppe som havende en anden diskurs end resten af aktørerne. Ved belysningen af denne facebooksides diskurs analyserer vi dokumenter, der er etableret uafhængigt af vores projekt (Mik-Meyer, 2005, p. 123). De materialer der benyttes, indeholder dokumenter, hvori andre omtaler projektets fænomen, halalmærkning, som har særlig relevans i forbindelse med vores diskursanalyse og besvarelsen af problemformuleringen.

Formålet med vores dokumenter er, at foretage diskursteoretisk analyse med fokus på de diskursive aspekter (Mik-Meyer, 2005, p. 127). I analysen er der lagt vægt på, at der teksterne imellem kan findes en intertekstualitet eller en interdiskursivitet (Mik-Meyer, 2005, p. 137). Dokumenterne i denne analyse antages ikke at have en stabil eller en iboende betydning, og det bliver derfor konteksten som dokumenterne behandles i, som er afgørende (Mik-Meyer, 2005, p. 140). Konteksten spiller en stor rolle for dokumentets tilblivelse (Ibid). Der fokuseres på de interaktive processer, som gør det tydeligt at sandheder, virkeligheder og betydninger skabes i bestemte kontekster og kan derfor altid være forskellige. Det er derfor interessant at analysere, hvordan de udvalgte tekster fremstiller forhold, som værende legitime i deres virkelighedsopfattelse (Ibid).

Dokumenterne består af skrevne tekster og noter⁶, som er udgivet af facebookside "Nej tak til halalkød". Disse er skrevet med det overordnede formål om at alt halalslagtet kød skal halalmærkes, så forbrugerne frit kan til- og fravælge halalslagtet kød. Normerne i

⁶ Noterne er i 'Nej tak til Halalkød's tilfælde selvudgivne artikler der skal fungere som oplysende såvel som klargøre gruppens overordnede motiv for en strømlinet halalmærkning..

denne gruppe vil blive udledt og en analyse af deres diskurs vil fremlægges. I arbejdet med denne facebookside, vil tre udvalgte dokumenter blive bearbejdet og analyseret. Nedenstående er en kort oversigt over disse:

Bilag 4.1 - "Nej tak til halalkød - om" er en tekst, som er skrevet inde på facebook siden. Her er fremlagt oplysninger omkring siden og dens formål. Under overskriften "Historie", bliver gruppens bevæggrunde og halalslagtningens historie forklaret.

Bilag 4.2 - "Acceperer du halalkød?" er en note, som er offentlig tilgængelig på siden. Denne note omhandler slagtemetoden af halalslagtede dyr. Noten er opdelt i forskellige afsnit, hvor emner såsom slagtemetoder og dyreværnsloven behandles.

Bilag 4.3 - "10 ting du bør vide om halal" er en note omhandlende forskellen mellem halalslagtning og traditionel dansk slagtning. Derudover bliver halalcertificering også nævnt.

2.4 Analysestrategi

Vores empiri består af to datasæt, hvoraf det ene er et interview. Begge ansues i tekstform, da interviewene er transskriberet. Enkelte steder i transkriberingen tages der højde for måden, hvorpå et ord er udtalt i interviewene.

Dette projekt indgår i en interaktiv proces, der ønsker at forstå forskellige aktørers perspektiver og belyse disse i forhold til et bestemt fænomen.

Fordi vi som forskere arbejder med at belyse fænomenet i sammenhænge, der ikke er belyst før, er designet af dette projekt mere en forsøgsopstilling end en egentlig plan (Olsen & Pedersen, 2015, p. 141). Med dette interaktionistiske projekt ønskes det at afdekke forskellige aktørers måder at se verden på, og hvordan denne skaber stabilitet, såvel som forandring (Ibid). Dette korrelerer med det valgte videnskabsteoretiske udgangspunkt, socialkonstruktivisme, da der arbejdes med forståelsen om, at alt er konstrueret i en social kontekst. Det er dog vigtigt at nævne, at aktørerne bl.a. er valgt på baggrund af vores vurdering af deres evne, til at repræsentere en større gruppes holdninger, der findes i Danmark. Formålet med udvalget af de enkelte aktører er ikke at belyse deres personlige holdning, men at belyse deres holdning som et billede af en kollektiv identitet, der kan repræsentere en gruppe med samme diskursive grundlag. Det interessante bliver, at undersøge, hvordan disse aktører på tværs og igennem hinanden har de samme, modsigende eller forskellige holdninger, og hvordan de legitimerer disse (Olsen & Pedersen, 2015, p. 144).

Vi vil belyse aktørernes sande diskurser gennem en kritisk diskursanalyse ud fra Faircloughs tredimensionelle model (Fairclough, 2008, Chapter 1). Dette er gjort ved at indsamle henholdsvis to datasæt bestående af interviews og af dokumenter. Denne model er delt op i en lingvistisk analyse-dimension, en diskurs-dimension og en dimension, som fusionerer de to sidste dimensioner. Den sidste dimension kaldes social praksis, og udføres for at kunne udtale sig om konfliktsuelle aspekter mellem relationerne. I den tredje dimension inddrages også anden relevant teori fra Gramsci, hvor hegemonibegrebet vil sættes i forhold til de eksisterende diskurser aktørerne imellem.

2.5 Kvalitetskriterier

Kvalitetskriterierne bliver i opgaven primært målt på validitet (Kvale, 2009, p. 272).

Udvælgelsen af aktører vil begrænse reliabiliteten og validiteten af projektet, hvis data benyttes til at belyse samfundet som en hele eller benyttes til at belyse en sandhed i andre sammenhænge, end den projektet fremlægger.

Det vurderes, at reliabiliteten i dette projekt er lav, da samme studie med andre aktører eller af andre forskere ikke vil give de samme resultater. Derfor erkendes det, med dette socialkonstruktivistiske udgangspunkt, at en vis subjektivitet er tilstede, hvilket kan influere det endelige udfald. Reliabiliteten sat til side, kan det argumenteres, at projektet belyser problemformuleringen på en valid måde. Under udvælgelsen af aktørerne er der sat fokus på, at disse kan belyse emnet fra en subjektiv vinkel, således at svarene er kompetente, troværdige og valide overfor aktørernes subjektive holdninger. Aktørerne er valgt på basis af vores antagelser af, at deres holdning til emnet og deres udtalelser, ligegyldigt ekstremitet eller faktisk gyldighed, er vurderet som deres virkelighed og dermed valide for deres holdning og et indblik i deres verdensbillede. Vi er påpasselige med at konkludere på en rigtig eller forkert sandhed, da vi med socialkonstruktivistiske briller ikke kan konkludere en enkeltstående sandhed. Vi kan derimod konkludere, hvor legitimiteten i aktørernes holdninger ligger.

2.6 Refleksion over metodevalg

Projektet er bygget på primær data, da empirien omkring fænomenet i Danmark enten er lav eller ikke relevant for problemformuleringen. Til indsamlingen af den primære data benyttes semistrukturerede interviews til at beskue relevante udtalelser blandt de udvalgte aktører. Aktørerne er valgt på baggrund af vores vurdering af, at de besidder en

repræsentativitet af en større gruppe, hvis holdninger kan beskues som relevante og valide til at svare på problemformuleringen.

Da hele opgaven er baseret på en undren omkring et fænomen og en bestemt opfattelse heraf, er det valgt at benytte socialkonstruktivismen som det videnskabsteoretiske ståsted. Denne retning tillader en fremlæggelse af flere forskellige virkeligheder og perceptioner, hvilket vi oplever belyser fænomenet bedst muligt, og det der omringer dette. I socialkonstruktivismen anses forskeren som en interferens til resultatet. Vi bestræber os på ikke at påvirke projektet i en subjektiv retning, men er bevidste om at alle beslutninger taget i forhold til projektet, herunder valg af metode, valg af interviewpersoner osv., er subjektive.

I projektet er der lagt fokus på at anvende metoder, der understøtter den undren der fremlægges i problemfeltet. Et stort fokuspunkt er at forstå og analysere aktørernes virkelighedsbillede, for derefter at kunne konkludere på dette.

I projektet er Faircloughs kritiske diskursanalyse benyttet. Analysemetoden er anvendt i projektet for at kunne fokusere og sammenholde forskellige datasæt for herved at kunne dykke ned i diskurserne. Herefter bliver der set nærmere på både sammenlignelige og modstridende holdninger. Bilagene behandles separat i første og anden dimension af den kritiske diskursanalyse. Ved den sidste dimension, social praksis, bliver bilagene behandlet i forbindelse med hegemoniske sammenhænge. Denne tilgang benyttes for at skærpe fokus på de sammenlignelige og modstridende holdninger, hvor det kan belyse en eventuel intertekstualitet og interdiskursivitet i diskurserne. Det er bevidst valgt i projektet at fravælge holdninger fra politiske partier, men en anden aktør er valgt i form af en facebookside, til at belyse en diskurs der forholder sig kritisk til fænomenet.

3. Teori

I følgende afsnit vil der blive redegjort for vores valgte teori, heriblandt en gennemgang af Faircloughs tredimensionelle diskursmodel og Gramscis hegemonibegreb. Laclau og Mouffes' diskursive begreber; artikulation; knudepunkter; dislokation og antagonisme, vil blive inddraget, og slutteligt redegøres Foucaults definition af institutionel magt.

3.1 Fairclough

Den kritiske diskursanalyse er baseret på den britiske lingvist og diskursanalytiker Norman Faircloughs tredimensionelle diskursmodel (Fairclough, 2008, Chapter 1).

De tre dimensioner består af den lingvistiske analyse som den første dimension, den diskursive praksis som den anden, og den sociale praksis som den tredje (Fairclough, 2008, p. 29).

I den første dimension findes forskellige begreber, som kan være relevante at benytte, alt efter den genre der beskæftiges med. Disse begreber indbefatter bl.a. vokabularium, grammatik, kohæsion, tekststrukturer, interaktionskontrol, modalitet og billedsprog (Ibid). Vokabular handler om ord og dets betydning, hvor kohæsion betyder relation eller sammenhæng. Foruden at klarlægge relationer og sammenhænge i pågældende analyse, ses der nærmere på ordvalg, gentagelser af ord eller brug af bestemte ord (Fairclough, 2008, p. 34).

Interaktionskontrol anvendes for at påvise dominansrelationer under dialoger. Ved at påvise disse ser man på, hvem der kontrollerer interaktionen, og hvem der sætter dagsordenen.

Modalitet handler om, hvordan afsenderen viser sin affinitet. Her kan det overvejes, om denne er subjektiv eller objektiv, og hvilken konsekvens dette har for dialogen. Under modalitet findes fire grammatiske begreber, som kan anvendes i den lingvistiske analyse (Fairclough, 2008, p. 109). Man kan se på modal hjælpeverber, modal adverbier og brugen af forbehold i kommunikationen. Derudover kan man også se på tekstens tidsangivelse, altså om den er skrevet i nutid, datid og så videre. Er teksten skrevet eller udtalt i nutid, kan dette give en kategorisk modalitet, som er en fuld accept og en fuld legitimering af et udsagn. Denne modalitet udtrykker magt eller ønske om denne, men kan også virke for at skabe et fællesskab eller en solidaritet mellem aktørerne. Billedsprog forstås som værende et udtryk for, hvordan producenten af teksten eller talen opfatter og strukturerer hans virkelighed (Fairclough, 2008, p. 32).

I anden dimension betragtes den diskursive praksis. Her dækkes de produktionsprocesser, distributionsprocesser og konsumptionsprocesser, der er forbundet med teksten. Det er vigtigt at anskue disse processer i den kontekst, som teksterne er skrevet i, da dette kan reducere antallet af ambivalente muligheder for fortolkning (Fairclough, 2008, p. 40). Herved bidrager denne del af analysen med et bredere perspektiv af teksten som helhed,

da den på dette niveau sættes i sammenhæng med de omkringliggende processer (Fairclough, 2008, p. 35). Derudover lægges der vægt på kohærens, som simplificeret kan beskues som et andet begreb for sammenhæng. Kohærens skal ikke forstås i klassisk logisk forstand, men i stedet sættes i et større perspektiv. Det kan f.eks. være, om teksten er konstrueret til at give mening for en bestemt målgruppe, eller om den giver mening for dem, som producenten havde forestillet sig, skulle være modtagere af teksten (Fairclough, 2008, p. 38).

Derudover udføres også en analyse af tekstens intertekstualitet (Fairclough, 2008, p. 43). Intertekstualitet betyder indbyrdes sammenkædning til andre tekster, direkte eller indirekte, samt anvendelsen af allerede etablerede diskurser i samfundet. Disse kaldes manifest intertekstualitet og interdiskursivitet (Ibid).

I anden og tredje dimension er interdiskursiviteten og aktørernes eksisterende diskurser også er interessante at analysere, når de bliver stillet op i mod hinanden.

Den tredje dimension omhandler den sociale praksis. Den sociale praksis anskuer teksten i en bredere sammenhæng end de to ovenstående, da denne tillader at inddrage anden relevant teori. Det er også i den sociale praksis, at der drages de endelige konklusioner om, hvorvidt tekststykket ændrer eller påvirker diskurser. Det tredje niveau i den kritiske diskursanalyse tillader derved en undersøgelse af magtrelationerne, som diskurserne indgår i. En diskurs kan enten bevare eller reproducere hegemonier, eller transformere disse relationer gennem hegemoniske kampe og innovation (Fairclough, 2008, p. 58).

3.2 Gramsci

Antonio Gramsci har udviklet begrebet hegemoni og en ny forståelse af ideologibegrebet. Fairclough låner i tredje dimension delvist disse fra Gramsci. Dermed vil den følgende redegørelse af Gramscis begreber, blive set i forhold til Faircloughs anvendelse af disse.

Ud fra Gramsci forstås ideologibegrebet anderledes end Louis Althusser⁷. Gramscis definition af begrebet fokuserer på, hvordan ideologier implicit og ubevidst materialiseres i praksisser. Ideologien bliver naturaliseret, naturliggjort eller automatiseret (Fairclough,

⁷ Louis Althusser anskuer hvordan ideologien virker samt dens funktion. Han fokuserer primært på ideologiens centrale rolle i en genopståen af det kapitalistiske samfund.

2008, p. 53). Med Gramscis forståelse af ideologi fokuseres der på de processer, hvorunder de "ideologiske komplekser" struktureres og omstruktureres, artikuleres og reartikuleres (Fairclough, 2008, p. 53). Det er med denne forståelse af ideologibegrebet, at det ønskes analysere og diskutere hvordan aktørernes fundne diskurser er konfliktende, overlappende eller krydsende.

Begrebet hegemoni dækker over dominans og lederskab inden for økonomiske, kulturelle, politiske og ideologiske aspekter af samfundet (Fairclough, 2008, p. 52). Denne magt udøves ikke udelukkende gennem dominans af klasser, men nærmere gennem alliancer og integration af diskurser og ideologier. Magten er delvis og temporær, og er dermed konstant udfordret (Ibid). Derfor er det i denne sammenhæng interessant at anvende hegemonibegrebet, da det er tæt kædet sammen med de forskellige aktørers legitimerede sandheder. Disse begreber anvendes som et analyseværktøj for at undersøge, hvordan magtrelationerne reproducerer, omstrukturerer eller udfordrer de allerede accepterede og eksisterende hegemoniske diskurser. Hegemoni begrebet anvendes i den tredje dimension, ved at anskue den diskursive praksis som en hegemonisk kamp.

3.3 Laclau og Mouffe

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe bevæger sig væk fra marxistisk ideologi og over i diskurstheori (Juul, 2012, p. 259). De mener, at diskurs ikke opstår af sig selv og kan have udformet sig forskelligt alt efter situationen. I den forbindelse kommer de ind på begreber som artikulation, som står i kontrast til strukturalismen. Dette betyder, at aktører selv skaber og udvikler diskurser gennem brugen og sammenkoblingen af ord (Ibid). Laclau er radikal konstruktivist. Han mener, at alt kan artikuleres, og at alt er diskursivt (Juul, 2012, p. 260). Dette vil også sige, at der altid opstår nye artikulationer og dermed nye betydningssammenhænge og logikker (Juul, 2012, p. 261). Laclau studerer disse sammenhænge og logikker, hvorefter han definerer to diskurser, der berører samme sager inde for ét emne, som værende knudepunkter. Knudepunkter kan give diskussioner en rettesnor (Juul, 2012, p. 260). Laclau kigger i sin teori på begrebet dislokation, der defineres som en krise, der ryster den dominerende diskurs og fremtvinger reartikulationer af den dominerende diskurs. Når dette forekommer, sker der en ny stabilisering af diskursen, hvor de enkelte elementer fikses igen med nye betydninger (Juul, 2012, p. 261). Det sidste begreb i Laclaus teori er antagonisme, hvilket betyder "uforenelige modsætninger",

og er teoriens overordnede begreb om politiske konflikter (Ibid). I modsætning til marxismen, der refererer til konflikt mellem arbejderne og kapitalisterne, refererer Laclau og Mouffe til, at en antagonisme er en diskursiv konflikt mellem to modsigende sider. Her mener de, at den ene side umuliggør det for den anden side, at være det den er, ved at udtrykke om halalmærkningen er positiv eller negativ (Ibid).

3.4 Foucault

Michel Foucaults magtbegreb er formet som et opgør mod, at magten er negativ, lokalisierbar, fremmedgørende og undertrykkende (Villadsen, 2013, p. 341). Ud fra Foucaults magtbegreb er den institutionelle magt opstået. Den institutionelle magt bygger på normer, og det vi antager for at være "normalt". Over tid kan disse normer udvikles og indarbejdes i samfundet, f.eks. via love, konventioner og vejledninger, og de fungerer således som institutionelle rammer, der regulerer aktørernes adfærd (Christensen & D. Jensen, 2011, p. 94). Ved at skabe institutionelle rammer eller træk, vil disse rammer igennem reproduktion blive overholdt og accepteret (Ibid). Igennem denne reproduktion af rammerne, medvirker denne til en bred accept af disse rammerne. Dette bidrager yderligere til en autoriseret virkelighed, der ikke sættes kritik imod (Ibid). Dog kan disse institutionaliserede rammer brydes. Dette kan ske ved et ideologisk eller religiøst opbrud, ved krige eller ny opstået viden (Ibid).

Institutionelle rammer kan påvirke samfundet både negativt og positivt (Christensen & D. Jensen, 2011, p. 95). Den negative påvirkning sker når rammerne skaber barrierer for udvikling, omlægning mv. (Ibid). Modsat kan rammerne også virke positivt. Dette gøres ved at skabe tryghed, stabilitet og orden (Ibid). Det er vigtigt for institutionerne at synliggøre de institutionelle rammer, der er udviklet, og hvilken adfærd der er ønskværdig (Ibid). Samfundet indeholder flere organisatoriske enheder, og i disse enheder hersker der også institutionelle træk, som kan være forskellig fra fællesskaberne i samfundet (Ibid). De institutionelle træk vil aldrig forholde sig fuldkommen neutrale, men vil altid være skabt i større og mindre grad, men henblik på et mål, som samtidig også definerer den institutionelle magt (Ibid).

Fra et samfundsperspektiv bliver der set på hegemoni blandt aktørerne. Her fandt vi, at der er en usynlig magt, som har en indflydelse på aktørernes handle- og andre muligheder for dominans. Det er i denne sammenhæng, at det har været nødvendigt at inddrage

Foucaults teori, for fyldestgørende at kunne redegøre for magten i konstellationen. Foucaults og Gramscis magtbegreber, er forskellige på flere områder. Magten bag Gramscis hegemoni er bygget på dominans og lederskab på flere aspekter. Disse aspekter er heriblandt politiske, økonomiske og kulturelle hvor magten konstant udfordres. Herimod er Foucaults magt ikke noget man tilegner sig, men bliver konstrueret gennem reproduktion og bliver accepteret som en autonom virkelighed, der ikke sættes spørgsmålstejn ved. Ved at benytte Foucaults magtbegreb analyserer vi på et niveau, hvor der ikke sættes spørgsmål, og derfor agerer som en usynlig magt. Denne usynlige magt påvirker indirekte adfærd og rammer, der er konstrueret gennem tid.

4. Analyse

På basis af forudgående redegørelse af slagtemetoderne og belysningen af den danske debat omkring halalmærkning, vil de bagvedliggende værdier og holdninger fra udvalgte aktører undersøges for at kortlægge deres position og holdning i debatten, samt indflydelse på samme.

4.1 Forskerperspektiv Johan Fischer

4.1.1 Lingvistisk analyse

Som nævnt tidligere, er Fischers rolle i projektet at belyse fænomenet fra et forskerperspektiv. Diskursen han fører giver på intet tidspunkt udtryk for, at halalmærkning er et fænomen i samfundet, der er malplaceret, men blot en uundgåelig udvikling og ændring af strukturen i et globalt samfund: *“(...)England er jo et kæmpestort marked for halalprodukter for lokale muslimer(...) og det er Danmark jo ikke, fordi der er så få muslimer og fordi det er sådan et lille land. Så Danmark, der er det fordi at Danmark er et lille landbrugsland i en stor verden, hvor det her det er et kæmpestort marked (...)”* (Bilag 1, p. 2).

Fischer udtaler, at for den del af befolkningen der går op i halalfødevarer, giver mærkningen dem en garanti i form af en tredjepartscertificering⁸ (Bilag 1, p. 3). Derudover bliver det påpeget, at det danske marked for kyllingekød er blevet standardiseret til at være halal: *“(...)selvom Danmark er et lille land, er det faktisk ret imponerende, hvor meget der er halal og kosher(...), og hvis man tager enzymerne. Hvis man tager alle mulige andre varer så er de egentlig også ofte både halal og kosher, fordi de i Danmark eksporterer til rundt omkring i verden”* (Bilag 1, p. 5).

Foruden at halalmærkningen bidrager med en større sikkerhed til de danske forbrugere, så bliver denne standardisering også nævnt som en begrundelse for bedre at kunne eksportere til større markeder. Derved betragtes det som en virksomhed med globale og økonomiske hensigter: *“(...)de danske virksomheder, de vil jo selvfølgelig gerne have en del af denne her globale kage(...)”* (Bilag 1, p. 5).

Fischers retorik bliver interessant, når han udtrykker sin personlige holdning til de ekstreme holdninger omkring halalmærkningen, som han mener findes i samfundet. Han påpeger, at det næsten er umuligt at være fuldstændigt for eller imod halal i Danmark. “I

⁸ Ordforklaring: tredjepartscertificering er certificering fra en virksomhed der ingen bias, overfor de mærkede produkter, har. Dette er til, for at skabe større sikkerhed på markedet.

2014 kom så en lov, så man kunne slagte uden bedøvelse [Dette er en talefejl]. Loven fra 2014 vedtog at alle dyr skulle slagtes med bedøvelse], og så tænkte de der grupper i Danmark, som jo plejer at brokke sig over dyremishandling, hvad kan de så finde på? Så bliver det mere noget med hvor pengene de kommer hen, fordi altså der er jo mange, der tror, at det er(...)en slags NGO eller sådan noget, sådan en halal certificeringsorganisation" (Bilag 1, p. 2). I citatet ses en nedværdigende tone overfor den ekstrem, der findes på den kritiske side. Der forekommer en kohæsion i form af ordet *brokke*, hvilket optræder fem gange i løbet af hele interviewet, og hver gang ordet nævnes, er det tillagt den kritiske side, og måden hvorpå de agerer. De bliver på den måde, fremstillet som "brokkehoveder" i Fischers retorik. I ovenstående citat bliver der også sagt, at de "(...)plejer at brokke sig over dyremishandling, hvad kan de så finde på? Så bliver det mere noget med hvor pengene de kommer hen(...)" (Ibid). Her bliver der givet udtryk for, at de plejer at brokke sig, "bare" for at brokke sig over noget, og at deres udtalelser hverken har indhold eller værdi. I samme tone fortæller Fischer omkring halalmærkningens funktion på fødevarer, hvortil han udtaler: "Hvis man kigger rigtig godt efter bag på [emballagen, red.] så er der et lille bitte bitte bitte logo, og årsagen til det logo er lille bitte, det er at så er de muslimske forbrugere rundt omkring i verden er glade og de danske er, plus at dem som potentielt kunne brokke sig over det, de lægger ikke mærke til det der logo" (Bilag 1, p. 3). Her fremlægges den kritiske side igen, som dem der brokker sig. Udover at gruppen igen får tillagt denne egenskab af Fischer, fremstiller han dem også som nogen der er nemme at "snyde", ved blot at lave logoet småt, eller personer der i virkeligheden ikke går så meget op i, om det er halal eller ej. I et andet citat bliver der sagt: "hvis man virkelig gik dem [den kritiske side, red.] på klingen, så tvivler jeg på, at de prøver at finde det, som absolut ikke er halalcertificeret(...)" (Bilag 1, p. 18). Dette udsagn understøtter igen, at dem der er imod, kun er imod, fordi de vil brokke sig over noget.

Den kritiske side bliver også fremstillet som uoplyste, da Fischer ikke mener, at de er oplyste nok omkring halalindustrien, til at vide, at det kylling i Danmark, i 99% af tilfældene, er halalslagtet. Han vælger herefter at kalde denne del af befolkningen for "fjollede brokkehoveder", hvilket tillægger denne kritiske sides perspektiv en useriøsitet og unødvendighed.

Udover at udtrykke sin holdning omkring folk i denne ende af skalaen, så udtaler han sig også omkring ekstremterne i den anden ende. "(...)de grupper der går så meget op i det, de kan næsten ikke være en del af samfundet, fordi de går så meget op i mad" (Bilag 1, p. 11). Her går eksemplet på en jødisk gruppe i Danmark. Det påpeges, at der ikke er

mange i denne kategori som begår sig i yderligheder i Danmark, men at de primært findes i lande hvor hovedreligionen er islam (Bilag 1, p. 9).

Fischer udtaler sig om certificeringsorganisationerne som virksomheder: *“Og igen, jeg ved ikke hvor de der penge forsvinder hen, men mange af dem går simpelthen for at drive den her virksomhed [halalcertificeringsorganisationerne, red.]. Der er mange, der tror de gør det, fordi de er religiøse fanatikere. Men det er jo mest af alt en virksomhed, en certificeringsvirksomhed kan man sige, ikke?”* (Bilag 1, p. 12). Her præsenterer Fischer certificeringsorganisationerne som værende en virksomhed, ligesom så mange andre virksomheder. I denne sammenhæng bliver standardisering af markedet beskuet som en fordel for både muslimske forbrugere og virksomhederne.

4.1.2 Diskursiv praksis

Interviewet bærer præg af at foregå i en uformel arena. Kommunikationen er meget ensidig, og interaktionskontrollen ligger hos Fischer. Han styrer interviewet størstedelen af tiden og dominerer i stor grad forløbet, og hvilken retning interviewet udvikler sig i. Dette er med til at forstærke og synliggøre hans brede viden på emnet.

Igennem hele interviewet forholder Fischer sig til den viden, han har opnået som forsker på emnet. Han trækker en intertekstualitet til egne skrevne artikler og bøger, hvilket på baggrund af hans titel som forsker understreger og styrker tekstens etos (Bilag 1, p. 6f). Herigennem genfortælles den sandhed han ser og understreges som den sande virkelighed. Igen gennem teksten er der en sammenhæng i form af en positiv ladning i ordene. Dette er både med ord der er tillagt den muslimske minoritet, og det den muslimske kultur har bragt til Danmark.

4.1.3 Delkonklusion

Generelt for interviewet er ordvalget neutralt og orienteret omkring Fischers faglige viden omkring halalmærkningen. Hans personlige mening kommer til udtryk enkelte gange, og når denne vises, er den positivt stemt overfor den muslimske minoritet, der omtales som en aktør i det danske samfund. Ydermere mener Fischer, at certificeringsorganerne er virksomheder og fungerer derefter. Dette inkluderer både strukturen af virksomheder og økonomien, der er indblandet.

4.2 Brancheperspektiv Mustafa Sahin

4.2.1 Lingvistisk analyse

Mailkorrespondancen har et uformelt sprogbrug, dog med indføring af nogle begreber kendt fra handelsøkonomi. Her er der tale om ordene: *omsætning*, *segment*, *import*, *eksport*, *producenter*, *markedsført* og *forbruger* (Bilag 2).

"(...) når det er de muslimske forretningsdrivende der "styrer" kebab og pizzeriaforretninger, vil de jo naturligvis kun købe det som de selv kan spise, ergo Halal slagtet råvarer(...)" (Bilag 2, p. 27). I foregående citat benytter Mustafa ordet *styrer* omkring de muslimske forretningsdrivende og deres position på pizzeria- og kebabmarkedet. Han udtrykker en subjektiv mening med brug af et ladet ord, der udtrykker en magtposition for segmentet han handler med. I mailkorrespondancen bliver Mustafa spurgt om, hvorvidt han mener, at der er andre aspekter omkring halalmærkningen, som er relevante for os at vide. Hertil svarer han: *"I Danmark skal alle dyr bedøves før Halal slagtingen, og derfor [er, red.] forskellen på Halal og ikke Halal ikke så stor. Forskellen er i bund og grund i dag, at det er en Muslim der siger en lille bøn på 1 linje ved slagting, intet andet, så derfor forstår jeg ikke den store "diskussion", igen vel vidende at hovedparten af det kylling, oksekød der bliver slagtet i verden primært går til de muslimske lande(...)"* (Bilag 2, p. 25). Han forklarer, at forskellen blot er en *lille bøn*, og han ser det derfor ikke som et problem at halalslagte. Ved at bruge vendingen *lille bøn* reduceres problematikken omkring halalslagting til kun at være en adskillelse baseret på udsigelsen af en kort bøn og intet andet. Problematikken omkring halalslagting og halalmærkning bliver her simplificeret i nogen grad og kogt ned til, om forbrugerne mærker eller smager en forskel rent fysiologisk, når der bliver bedt for kødet eller ej. Herefter antager han, at alle er *"(...)velvidende over at hovedparten af kylling, oksekød der bliver slagtet i verdenen går til de muslimske lande(...)"* (Bilag 2, p. 25). Han fastholder derfor de manglende proportioner i problemstillingen. Her ses en kohæsion, da han gentagende gange pointerer at han ikke forstår problemet i forhold til halalslagtet kød.

Mustafa laver flere antagelser om den almene forbrugers viden omkring halalmærkning og dets processer. Vi stiller ham et spørgsmål i mailkorrespondancen, som lyder på, hvorvidt han har kendskab til hvornår mærkningen af halalfødevarer i supermarkederne for alvor kom i fokus i Danmark. Hertil svarer han: *"Halal kommer altid i fokus op til valg, kommune eller national, og typisk Dansk Folkeparti som fører an med at forbyde Halal og*

så kommer det hele i fokus i supermarked, institutioner, plejehjem etc. Mange kender ikke forskellen på Halal og ikke Halal, og når de får vide at forskellen er minimal og accepteret af dyrenes velfærd, så ændre folk deres syn, normalt” (Bilag 2, p. 27f). Ved denne udtalelse, udtrykker han implicit sin holdning til Dansk Folkeparti og deres diskurs overfor halal og hvor umotiveret og unødvendig denne er. At diskussionen omkring halal, ifølge Mustafa, kun er aktuel op til kommunal- eller folketingsvalg, giver modtageren et indtryk af, at politikerne kun har en holdning til halalmærkningen, når det står i høj kurs overfor vælgerne og kan bidrage til partiet med flere stemmer. Dette argument fjerner Dansk Folkepartis legitimitet i deres holdning og udtalelser indenfor dette emne og forstærker på samme tid Mustafas legitimitet.

4.2.2 Diskursiv praksis

Denne mailkorrespondance er en direkte skriftlig dialog mellem afsender og modtager. Teksten er et resultat af svar på stillede spørgsmål og denne må anses for at være konstrueret i et sprog og et udgangspunkt, så modtagere får en klar forståelse for afsenders interesse og diskurs.

Mustafa forklarer betydningen af halalslagtning og halalmærkning ud fra hans perspektiv, som værende importør og eksportør af halalslagtede varer. Hans virkelighedsopfattelse er, at halalslagtet kød er stort set det samme som traditionelt dansk slagtet kød, og derfor ikke burde være et problem. Han giver udtryk for, at det ikke giver mening at differentiere mellem de to slagtemetoder, udover at halalslagtet kød også kan nå ud til de forbrugere, som kun spiser halal. Anti-halal retorikken er kun praktiseret af Dansk Folkeparti og andre mulige oppositioner under valgkampe, med hensigten om at vinde vælgerskare. Han trækker her på en interdiskursivitet med paralleller til politiske spil og magtkampe som forekommer under valgkampe, og han argumenterer for, at netop dette har en betydning for diskursen omkring halal.

4.2.3 Delkonklusion

Ifølge Mustafa er den store efterspørgsel på halalkød grundet *”(...)de muslimske forretningsdrivende der ”styrer” kebab og pizzeriaforretninger(...)”* (Bilag 2, p. 27). Han skriver, at det er vigtigt for dem, at kødet de benytter i deres virksomhed er halal, hvilket bidrager til en øget efterspørgsel af halalvarer. Han ser ikke en direkte fordel for de forbrugere, som ikke er tilhængere af det islamiske trossamfund, at spise halal. Han stiller dog et spørgsmål afslutningsvis, som han selv står uforstående overfor: *”Nej ingen fordele, men er der*

nogen ulemper [ved at spise halalkød, red.]?” (Bilag 2, p. 23). Mustafa mener ikke, at det er nødvendigt at halalmærke alt halalslagtet kød, da slagtemetoden sagtens kan spores på kødets batchnummer. Denne udtalelse benytter han som argument for, at det er overflødig at halalmærke alt halalslagtet kød.

Ifølge Mustafa er Dansk Folkeparti og oppositioner med til at skabe en negativ diskurs. Han mener at gruppen af forbrugere, som er imod halalslagtet kød, gør brug af argumenter, som bunder i manglende viden på, hvad halal og halalslagtet kød egentlig er (Bilag 2, p. 27). I diskussionen om at være for eller imod halal, simplificerer Mustafa problematikken til kun at omhandle, hvorvidt slagteren før slagtingen skal bede en bøn i Allahs navn eller ej. Han afviser, at halalslagtede dyr lider mere end andre dyr under slagtingen, i og med at Danmark har vedtaget en lovgivning om at alle dyr skal bedøves inden da.

4.3 Certificerings- og religionsperspektiv Abdul Wahid Pedersen

4.3.1 Lingvistisk analyse

Muslimernes Fællesråd er en religiøs organisation, som har en central rolle i halalcertificeringsprocessen. Samtidig er de en repræsentation af den muslimske forbruger, da bestyrelsesmedlemmer, som f.eks. Abdul Wahid Pedersen, er et aktivt medlem af det muslimske samfund på Nørrebro. Da man har med denne type subjektiv affinitet at gøre, må det som udgangspunkt forventes, at organisationen ønsker et øget fokus på halalmærkning. Holdningen til selve fænomenet er positiv og det muslimske samfund opfatter halal, som en nødvendighed for at praktisere deres religion. Organisationerne, som f.eks. det Muslimske Fællesråd, opkræver en vis betaling for halalcertificeringen, alt efter produkt og vægt: *“(...)der var det pr. batchnummer eller mængde man sendte afsted. Det har nok været baseret på kilo. Når vi taler om det som vi beskæftiger os med, så er det typisk en certificering pr. produkt pr. årsbasis”* (Bilag 3, p. 32).

“(...)den muslimske forbruger i Danmark, er i højere og højere grad født og opvokset i Danmark og er derfor en meget bevidst forbruger(...)” (Bilag 3, p. 41). Denne udtalelse vidner om, at Muslimernes Fællesråd har en føling i forhold til forbrugerne af halalfødevarer. Forbrugerne bliver kategoriseret som en bevidst forbruger, som ved hvad de vil have.

Ifølge vores repræsentant, har forbrugergruppen med tiden udviklet en øget bevidsthed omkring fænomenet i takt med, at de er opvokset i et vestligt samfund som Danmark. For at bakke op om denne påstand, udtaler han yderligere: *“Det har jo noget at gøre med den kultur man har her [Danmark, red.]. Den europæiske, og i måske særdeleshed den skandinaviske forbruger, er en meget bevidst forbruger og en meget kritisk, meget kræsen, stiller høje krav osv., Det er ikke det samme nødvendigvis, hvis du kommer til Nordafrika”* (Ibid). Ud fra hvad aktøren fortæller os, kan det tyde på, at forbrugeren ønsker et mere gennemsigtigt marked. Vi spørger derfor ind til, om statsregulering netop derfor kunne være en god ide, så forbrugeren har mulighed for at modtage et produkt, som helt overordnet, er produceret ud fra nogle fastlagte procedure, hvor halal er udgangspunktet. Hertil svarer han: *“Nej, jeg tror, nej, staten ville ikke fungere. Muslimerne har ikke tillid til at staten ville kunne udføre den kontrol på ordentlig vis, i forhold til de krav der stilles”* (Bilag 3, p. 30). Det er altså tydeligvis ikke et samarbejde, som falder i organisationens interesse. Her vælger aktøren, at bruge et ord som *tillid* til at beskrive forholdet mellem muslimerne og halalmærkningen versus den danske stat. Ordet bliver inddraget syv gange i løbet af interviewet. I første omgang virker det til, at mistilliden rettes imod staten i form af manglende tro til, at de ville kunne halalcertificere ud fra de rigtige kriterier. Denne holdning bliver ikke begrundet yderligere af aktøren, og vi får ikke afklaret, om der er belæg for dette eller om staten og Muslimernes Fællesråd førhen har haft et direkte tillidsbrud. Derimod fortæller han, at selve halalslagtning og halalmærkningen er en betroet opgave, som ikke alle får lov at udføre. Han udtaler således: *“(...)det [halalinspektion, red.] er jo en form for tillidsværn man udfører, så hvis det muslimske samfund kender en halalinspektør som en person der ikke beder og drikker alkohol f.eks., så vil man ikke være tilbøjelig til at stole på den person, som et menneske man kan regne”* (Bilag 3, p. 33). Muslimerne kan ud fra dette udsagn opfattes som værende en del af et lukket samfund, hvor udefrakommende og en såkaldt ikke-muslim ikke kan få lov at interagere i halalmærkningsprocessen. Igen bliver substantiver som *tillid* og verber som *at stole på* og *at regne med*, en vægtet del af sætningens betydning.

Abdul Wahid Pedersen udtrykker herefter hans generelle afstandtagen fra halalslagtet kød i Danmark. *“Altså, så de slagter aldrig så rigtigt. Men det nytter ikke noget at dyret har et liv i helvede og så de sidste tre sekunder er i orden. Det er ikke godt nok”* (Bilag 3, p. 32). Imamen har altså en negativ holdning til, hvordan arbejdet udføres i Danmark, hvor slagting af dyr som udgangspunkt foregår på danske slagterier, under dansk lovgivning.

Muslimernes Fællesråd er fortalere for en mere organisatorisk struktur i forhold til halalmærkningen og virker til at være positivt stemt overfor den centralisering, som aktøren fortæller om, når han snakker om halalmærkningen: *"(...)det bliver mere og mere centraliseret på virksomheder eller foreninger og organisationer, der har specialiseret sig i den ting. Det synes jeg er den rigtige vej"* (Ibid).

I løbet af interviewet opleves det, at aktøren gør brug af gentagelser i forhold til at understrege en pointe, som f.eks.: *"(...)i højere og højere grad"* (Bilag 3, p. 41). Også ord som *meget* er med til at styrke et budskab og giver udtryk for en subjektiv og mærket holdning. Et eksempel på disse gentagelser, er: *"(...)der er et større og større marked, en større og større forbrugergruppe, som ønsker den mærkning på deres varer. Også en mere og mere bevidst forbrugergruppe, som uden tvivl også indenfor en overskuelig fremtid, vil efterspørge én mærkning, istedet for ti forskellige. Sådan at de kan sige, at bare der er det der ene mærke på, så tror vi på det"* (Bilag 3, p. 35).

Op til flere elementer i interviewet, har en tidsmæssig relation. Han forventer, at den stigende efterspørgsel på halal, over tid vil resultere i en større udbredelse og standardisering af halalmærkningen: *"(..) lad os sige femogtyve år, så tror jeg der er sket en ændring, så tror jeg der er kommet en meget større grad af standardisering"* (Bilag 3, p. 42).

4.3.2 Diskursiv praksis

Produktionsprocessen og genren for denne analyse er et interview, som distribuerer til vores forståelse for denne aktørgruppes aktuelle holdning til halalmærkningen. Den viden vi tilegner os igennem interviewet er ikke tilgængeligt for andre end undertegnede studiegruppe og er derfor ikke offentlig empiri.

Udpenslingen af fænomenet halal er beskrevet som religiøst *tilladeligt*, og forklaringen af tillidsforholdet mellem det muslimske samfund og den danske stat er med til at øge forståelsen for, hvor Muslimernes Fællesråd og de omtalte *muslimer* er placeret i denne debat.

Det kan argumenteres, at der bliver trukket på to diskurser. Den ene agenda virker til at være mere skjult end den anden. Ud fra den store afstandtagen fra et samarbejde med den danske stat, kunne det tyde på, at man ønsker at holde halalcertificeringen indenfor

det muslimske samfund, som værende de muslimske organisationer, som f.eks. Muslimernes Fællesråd. Ved at adskille sig fra den danske stat, bevarer man en pengestrøm, som kommer de muslimske organisationer til gode.

En anden diskurs som kunne være interessant at se på, er afstanden mellem det muslimske samfund og den almindelige danske borger. Hvis der eksisterer en holdning om, at der er en kløft mellem den muslimske og den danske kultur, så kan det argumenteres for, at denne diskurs bliver reproduceret i interviewet. Interdiskursiviteten trækker altså på nogle eksisterende diskurser, som vi f.eks. ser i analysen "Nej tak til halalkød". På trods af, at deres diskurs og holdningen til halalmærkning, er i kontrast til Muslimernes Fællesråd og det dertilhørende muslimske samfund, så er det to sider af samme sag. Dette vil blive uddybet i afsnittet om social praksis.

Det kan overvejes, at imamens udsagn er givet i en sammenhæng, som er konstrueret efter undertegnede som målgruppe. Som udefrakommende personer, uden en direkte relation til det muslimske samfund eller Muslimernes Fællesråd, kan det tænkes at kohærensens i teksten er påvirket af netop dette, og at sandheden dermed får en anden klang. Som nævnt tidligere, er et budskab gennemgående i teksten; mistillid. Det bliver fortalt af aktøren, at mistilliden er en faktor, fordi at tiltroen til at der bliver slagtet rigtigt, ikke er der. Men om der kunne ligge andre motiver bag, vil vi undersøge længere inde i analysen.

4.3.3 Delkonklusion

Normer og værdier i denne aktørgruppe, ligger implicit i titlen "muslimerne". Den herskende sandhed indenfor denne befolkningsgruppe, er dikteret af Koranen. Vi må antage, at muslimerne vælger at følge den sandhed som Koranen ytrer og derfor efterspørger halal af religiøse årsager. Samtidig er de bevidste i forhold til markedet, og hvad de skal kræve som forbrugere. Denne bevidsthed er kommet i takt med, at den nye generation af muslimer i Danmark, i større grad er påvirket af europæiske og skandinaviske værdier, som f.eks. den øgede oplysning. Det er denne bevidsthed, som vil fungere som en motor for efterspørgslen af halalvarer, og det Muslimske Fællesråd, forventer, at en øget standardisering vil være til at bemærke om ca. 25 år.

4.4 Kritisk perspektiv "Nej tak til halalkød"

4.4.1 Lingvistisk analyse af Bilag 4 .1 "Nej tak til halalkød – om"

I tekstbeskrivelsen anvendes et vokabular, som adskiller og tydeliggør afsenderens præferencer for halalkød og deres distancering af muslimer og forbrugere af halalkød ved at bruge personlige pronominer *I* [jeg, oversat] og *vi* overfor *muslimer* og *man*.

De udtrykker et *ønske* om at *fravælge* eller *frabede* sig halalkød. Ved netop at vælge disse ord kan det forstås som en måde at modellere budskabet om, at al halalslagtning skal mærkes. Dette gør teksten mere spiselig for modtageren. I tekstens titel, der bl.a. består af *Nej tak*, ses her en høflig frabedelse, som opfordrer til en *sober tone* (Bilag 4.1, p. 44). I forbindelse med denne form for modalitet, som til en vis grad kan minde om forbehold, frabeder de sig at blive sidestillet med racisme. Dette gør de ved at skrive følgende sætning under afsnittet "Om": "(...) *kan ikke sidestilles med racisme*" (Ibid). Ved at bruge det modale hjælpeverbum *kan*, bliver ordet i denne sammenhæng substitut for et uomtvisteligt infinitiv *ikke*, som også fortæller, at det ikke er tilladt at sidestille budskabet med racisme.

Under fanen "Historie" anvendes følgende citat: "*If I respect Muslims' desire to opt out of pork, should my desire to opt out of halal meat not also be respected*" (Bilag 4.1, s. 49). Dette indikerer, at der er plads til en rummelig relation, forstået i den forstand, at de ikke ønsker at forbyde halalkød men, at de ønsker at bevare muligheden for selv at til- og fravælge halalkød ved at mærke alt halalslagtet kød. Afsenderen af teksten har samtidigt en affinitet til påstanden om, at man støtter "(...) *de islamistiske organisationers arbejde på at indføre slagtninger uden bedøvelse i Danmark*" (Ibid), hvis man køber halalslagtet kød.

Der peges i teksten på en tidsmæssig relation fra *tidligere* til *I dag*. Med dette mener aktøren, at der over tid er sket en forandring i opfattelsen af, om det er okay at fravælge halalkød. De mener, at man før blev mødt "(...) *med den der "Han er nok racist" holdning(...)*" (Ibid) og "*I dag(...)* bredt accepteret" (Ibid). Det er interessant at se denne påstand, om at holdningen har ændret sig over tid som opstillet tekstligt faktuel. Dermed får læseren en opfattelse af, at det er almen viden, at det i dag er bredt accepteret at fravælge halalkød, og de legitimerer på samme tid selve fravælgelsen.

Facebooksiden har udviklet et logo, som på samme måde fungerer som et visuelt ud-sagn. Logoet forestiller det halalmærke, som Det Islamiske Kulturcenter har designet,

men er pålagt en ekstra grafik. På gruppens logo er der ovenpå det originale mærke, placeret en rød ring med streg igennem, som i hverdagssituationer, oftest er et symbol på at noget er forbudt område. Derudover er der kommet en ekstra tekst uden om mærket, der øverst siger: *“HALAL KØD... NEJ TAK!”* (Bilag 4.1, p. 47) og nederst siger *“TJEK VAREN - ELLER SPØRG DIN SLAGTER FØR DU HANDLER”* (Ibid). At teksten står med blokbogstaver, giver logoet et insisterende udråb.

Forbrugerne i Danmark omtales som *danskerne, danskere betaler, danske forbrugere*, hvilke forekommer i alt fem gange. Dette giver læseren en oplevelse af, at teksten er i korrelation med den gængse opfattelse i Danmark og skaber en falsk legitimitet, som får modtageren til at tro, at denne opfattelse er dominerende.

Teksten er primært skrevet i nutid, som ses ved brugen af udsagnsord, såsom *er* og *køber*, hvilket kreerer en fuld accept af ønsket eller udsagnet om, at kunne fravælge halal-kød. Dette kaldes kategorisk modalitet; der skabes en enighed medlemmerne imellem, og en fællesskabsfølelse understreges.

4.4.2 Lingvistisk analyse af Bilag 4.2 "Accepterer du halalkød?"

I den indledende tekst bruges det personlige pronomen *du* for at udtrykke, at det er læseren der refereres til: *“(...) såfremt du accepterer dansk halalkød så betaler du penge til de islamistiske organisationer der arbejder på at indføre halalslagting uden bedøvelse i Danmark - Dermed støtter du jo op om dyremishandling”* (Bilag 4.2, p. 47). *Du*, værende læseren, anklages for at støtte islamiske organisationers arbejde omkring halalslagting. Det er antaget af denne gruppe, at ved at købe halalslagtet kød, støtter forbrugerne de islamiske organisationers dyremishandling. Dyremishandling må antages at være en handling, som de færreste ønsker at være en del af og dette stærke udsagn, gør det netop legitimt at bevæge sig udenom halalslagtet kød. I sætningen *“Det første indlysende modargument er selvfølgelig (...)”* (Ibid), bruges modal adverbierne *indlysende* og *selvfølgelig*, hvilket understøtter afsenderens påstand om, at det er den eneste rigtige sandhed at agere ud fra.

Afsenderen bruger *man* flere gange, hvilket kan tyde på at være en indirekte henvisning til staten. *“Man har jo indført halalkød rigtigt mange steder, bl.a. sygehuse, skoler i Kø-*

benhavn, daginstitutioner, fængsler m.m. landet over. Man vil åbenbart helst skifte alt vores kød ud med halalkød(...)” (Bilag 4.2, p. 47). Her distancerer afsenderen sig fra afgørelsen og bebrejder staten for, at dette er blevet indført i Danmark.

Sætningen: *“Det er vigtigt for Fødevarer og Landbrug at give det indtryk, at der ikke er forskel på halalslagting og traditionel slagting”* (Ibid), er også interessant. Det kan virke til, at afsenderen mener at Fødevare og Landbrug⁹ (FL) lægger skjul på, at der skulle være forskel på slagtemetoderne ved at bruge ordene *give det indtryk*. Dette giver sætningen en betydning af, at FL prøver at skjule, at der egentlig skulle være en forskel, for at få det kritiske perspektiv til at se bort fra om kødet er halalslagt.

Ydermere ytres påstande som: *“Man vil åbenbart helst skifte alt vores kød ud med halalkød”* (Ibid). Ordet *åbenbart* får i denne kontekst en anklagende effekt i forbindelse med at skiftningen fra traditionelt slagtet kød til halalkød, er en ændring der er sket, uden at den danske befolkning er blevet spurgt først.

Efter introduktionen, står der således: *“Vi starter lige med at gennemgå de forskellige slagtemetoder”* (Ibid). Igen bruges *vi* for at understrege, at det er facebookside “Nej tak til halalkød”, der har en holdning til resten af udsagnet, og som forsøger at tage læseren med igennem slagtemetoderne.

Afsnittet omhandlende *ægte halal* og *schæchtning* forklarer kort om, at halalslagtede dyr skal være levende, når snittet i halsen lægges. *“Denne barbariske slagtemetode kaldes ofte ægte halal, en metode der er ligeså brutal som den jødiske schæchtning”* (Ibid). Det er tydeligt at forfatteren mener, at det er umenneskelige metoder, ved brugen af adverbier som *barbariske*¹⁰ og *brutalt*. Disse metaforer anvendes, som udtryk for hvordan afsenderen selv opfatter hans virkelighed. Det kan derfor tyde på, at aktøren har en udtalt negativ holdning til ægte halalslagting.

Næste afsnit omhandler *semi-halal*slagting, hvor der redegøres for måden hvorpå der halalslagtes i Danmark, altså ved bedøvelse. Her er det tydeligt, at afsenderen er imod måden dette foregår på: *“(…)men bedøvelsen må ikke være så effektiv at dyret risikerer*

⁹ Landbrug & Fødevarer varetager fælles opgaver og erhvervsmæssige interesser for danske landmænd og fødevarevirksomheder.

¹⁰ En barbar er en fremmed, primitiv råt og uvidende menneske, som er grusomt og hjerteløst og som ingen skrupler har.

at dø af det” (Bilag 4.2, p. 48). Her bruger afsenderen vendinger som *ikke være så effektiv* og *risikerer at dø*, som forstærkere til at halalbedøvelse ikke fungerer på en god og effektiv måde at bedøve dyr på. Afsenderen fortsætter med en uddybelse: “(...) *der har været en del tilfælde hvor dyrene er vågnet under selve slagtingen, med store lidelser for dyret(...)*” (Ibid). Der bliver her fundet argumenter for den tidligere nævnte *dyremishandling* og afsenderen trækker på et eksempel fra en Youtube-video, omhandlende halalbedøvelse. Her bliver en ko skudt gentagende gange, da den stadig er ved bevidsthed lige inden slagting. Dette illustrerer et brud på de danske regler, og bliver understreget i følgende udsagn: “*I Danmark er den opførsel ikke kun forkert - Det er ulovligt.*” (Bilag 4.2, p. 49). Samtidig hentydes der til, at det foregår i Danmark.

I afsnittet om Dyreværnsloven er der opridset paragraffer, som referer til dyrets velbefindende, hvor afsenderen sammenholder loven op imod omstændighederne omkring halalslagting. I §3 i den gamle dyreværnslov, er det beskrevet at “(...) *dyrene skal beskyttes mod ophidselse, smerte og lidelse*” (Ibid) ved bl.a. ikke at fastholde dyret ved bedøvelsen inden slagting. Dette inddrager afsenderen i sin tekst, for at tydeliggøre det overfor læseren, at loven direkte modsætter sig måden slagtedyr behandles på ved halalslagting og bruger i næste sætning verbet *advarede*: “*Man advarede altså i dyreværnsloven om fastholdelse af dyr*” (Ibid). Afsenderen konkluderer uden nogen direkte henvisning til halalslagting i Danmark, at denne lovgivning decideret modsiger teknikken ved halalslagting og direkte advarer imod denne metode.

I næste afsnit går afsenderen i dybden hvor LF inddrages som legitimerende kilde og kommer med følgende udsagn: “*Landbrug og Fødevarer indrømmer at de er fuldt klar over at danskerne ønsker at fravælge halalkød, og det er netop derfor at Landbrug og Fødevarer er imod mærkning af halalkød (tænk lidt over den)*” (Bilag 4.2, p. 50). Afsenderen bruger verbet *indrømmer*, hvilket hentyder at LF tidligere skulle have lagt skjul på og udtrykt en anden sandhed omkring danskernes præferencer angående halalkød. Ved at LF *indrømmer* et nyt perspektiv på sagen og på samme har indset at “*danskerne ønsker at fravælge halalkød*” (Ibid), er dette brugt som et argument for, at de ikke ønsker at mærke danske fødevarer med en halalmærkning. Sætningen slutter med en indskudt sætning i parentes, *(tænk lidt over den)*, som giver argumentet en forstærkende effekt og opfordrer læseren til at vurdere LF's troværdighed.

“Ministre gennem tiden, har også indrømmet at man undgår at mærke dansk halalslagtet kød, da man ved at danskerne derved vil fravælge det” (Ibid). Igen bruges verbet indrømmet, for endnu engang at så tvivl om autoriteter, denne gang rettet imod ministre. De har, ifølge aktøren, valgt at undgå halalmærkningen på baggrund af, at de ved, at danskerne ikke vil have halal. Med dette udsagn konkluderer læseren, at disse autoriteter har en klar viden omkring danskernes præferencer til halalkød, men at de har holdt en viden tilbage, hvorfor det på samme tid ødelægger troværdigheden til denne aktør.

Næstsidste afsnit omhandler Dyrenes Beskyttelse¹¹ (DB), hvor afsenderen også kommer ind på troværdighedsgraden af DB. Afsenderen skriver direkte i sin tekst, at man kun kan gætte sig frem til, hvad DBs skjulte agenda bunder i, men at de definitivt har ét: *“(...)ser man på den Brancheaftale som Dyrenes beskyttelse selv følger for at mærke oksekød som “anbefalet af Dyrenes Beskyttelse” kan man se at det ikke er tilladt at halalslagte disse dyr. Hvorfor Dyrenes Beskyttelse prøver at holde dette hemmeligt, kan man kun gætte på” (Bilag 4.2, p. 52).* Herefter bliver et argument fremført, for yderligere at destruere legitimiteten af DB: *“Dyrenes beskyttelse udtaler sig hyppigt positivt om halalslagting, på trods af at de på deres egen hjemmeside oplyser at de er imod de bedøvelsesmetoder halalslagtingen kræver” (Ibid).*

Det sidste afsnit omhandler indførelse af halal i Danmark, hvor afsender bruger en facebookkommentar fra Thorkild Nørfelt Løkke, som var en af de første til at indføre halalslagting (Bilag 4.2, p. 53). Afsender skriver: *“Han indrømmer blankt at han er bedøvende ligeglad med hvordan dyret bliver slagtet” (Ibid).* Under kommentaren fra Thorkild Nørfelt Løkke beskylder afsenderen ham for at være uvidende omkring emnet: *“Thorkild Nørfelt Løkke aner selv intet om den slagtemetode han er så stolt af at have været med til at indføre i Danmark” (Ibid).* Afsenderens legitimitet bliver understøttet med argumentet for, at de selv har styr på slagtemetoderne, og at de ved i hvor stor grad det er dyremishandling at halalslagte, mens de aktører, som har indført halalslagting, intet ved om de konsekvenser det har haft for slagtedy i Danmark. Afsenderen opstiller på denne måde en sand kontra falsk viden omkring emnet.

¹¹ Dyrenes Beskyttelse er en privat forening, frivillig baseret organisation som hovedsageligt er privat finansieret.

4.4.3 Lingvistisk analyse af Bilag 4.3 "10 ting du bør vide om halal"

Denne tekst er hele vejen igennem skrevet som værende faktuel, men på trods af dette, er vokabularet i teksten forholdsvist uformelt. Afsenderen bruger forkortelser såsom *ha'* [have, red.] (Bilag 4.3, p. 54), og der anvendes personlige pronominer som *du*, *vi* og *de* (Ibid). Ved at benytte pronominerne *vi* og *de* sker der en automatisk opdeling af positioner i teksten. Her er *vi* oftest er sat i relation til positive udsagn, værende "de gode", og *de* oftest er sat i relation til negative udsagn, værende "de onde".

På de første linjer er der en tidsmæssig relation af, hvornår ægte halalslagtning er blevet ulovligt i Danmark (Ibid). Da noten er skrevet i nutid, bliver påstandene understøttet som en kategorisk modalitet, der giver læseren en oplevelse af legitimitet og aktualitet. Dog kan det argumenteres, at ved anvendelsen af flere forbehold såsom *ofte* (Ibid) og *formodentligt* (Bilag 4.3, p. 56), kan dette have en negativ konsekvens for legitimiteten. Forbehold kan forstås som en måde at pakke et budskab ind, og dette har oftest den konsekvens, at formålet med udsagnet bliver sløret og sværere at opfatte.

I denne tekst bliver der på samme måde, som i teksten "Accepterer du halalkød?", anvendt metaforen *barbarisk* (Bilag 4.3, p. 57), som giver et klart billede af at afsenderen er modstander af denne slagtemetode, og her kommer hans affinitet for emnet til syne.

Afsenderen anvender et atypisk ordvalg, som f.eks. *kritiske røster* (Bilag 4.3, p. 56), når det diskuteres hvordan pengene administreres. Ordvalget *kritiske røster* henviser til en gruppe, som mener at pengene der indtjenes ved halalmærkning går til at "(...)støtte islamistiske grupper i udlandet" (Ibid). Ved at anvende dette ordvalg, sker der en tydelig afstandtagen til denne gruppe, og det understreger yderligere at denne gruppes formål ikke er at forbyde halalkød, men at opnå retten til selv at kunne til- og fravælge igennem en mærkeordning.

"Nej tak til halalkød" er en offentlig tilgængelig side på Facebook. Det betyder, at det for facebookbrugere som aktivt følger gruppen og andre privatpersoner, er muligt at interagere på noten, ved at kommentere og reagere på denne. Som administratorer af facebookgruppen er det muligt at gå ind og redigere, svare og slette personers kommentarer, hvis de er stødende eller ikke er i tråd med gruppens generelle takt og tone. Det må derfor forventes, at det på denne type platform primært er gruppens administratorer, som har dominansen over dagsordenen og emner(ne), der diskuteres.

4.4.4 Diskursiv praksis af Bilag 4.1, 4.2 og 4.3

Teksterne er produceret af administratorerne i perioden fra 2009 og frem til dags dato (Bilag 4.1, p. 44). Det må forventes, at afsenderen er tilhænger af at kunne fravælge halalkød. Dette understøttes i teksterne ved, at der skrives *vi*, hvori afsenderen forstås implicit, som værende en del af holdningerne i teksterne. Dermed må det også forventes, at øvrige tekster der er anvendt som kilder, og at begrundelserne for de fremsatte argumenter, konstrueres og fortolkes ud fra aktørens virkelighedsopfattelse. Dette vil blive viderebehandlet, når intertekstualiteten beskues.

Teksten i Bilag 4.1 er udformet som en type biografi for facebookgruppen, som giver overblik over sideoplysninger, kontaktoplysninger og gruppens historie for tilblivelse. Man kan tilnærmelsesvis kalde denne facebookside for et debatforum, hvor der kan debatteres under nogle givne rammer omkring halalmærkning og halalslagting. Der bliver eksempelvis opfordret til *en sober tone* på siden (Bilag 4.1, p. 44).

Bilag 4.2 og Bilag 4.3 tager læseren igennem halalslagting. Noterne er strukturerede, således er det nemt at overskue indholdet og dermed teksternes forskellige temaer. Distributionen er kompleks. Teksterne er offentligt tilgængelige, men det kræves at man selv går ind og finder gruppen på Facebook og trykker på fanen "Om" eller "Noter". Da der også er mulighed for at oprette en privat side på Facebook, kan det være en bevidst beslutning administratorerne har taget, i og med at siden er offentlig. Derfor kan det antages, at budskabet er modelleret til en bredere målgruppe, og at teksterne er målrettet en bestemt type modtager, som interesserer sig for fænomenet halalmærkning og halalslagting.

Igennem teksterne benyttes en indirekte styrke i form af betonedede ordvalg og påstande, hvis formål er at oplyse og overbevise om, at afsenderens påstande er sande. Som en del af dette er det også i forummets interesse at få så stor en indflydelse som muligt. Dette kan gøres ved at få flere følgere, så deres reach¹² bliver størst muligt. På baggrund af dette mål opstår en kohærens mellem teksten og målgruppen, hvor teksten er skræddersyet, så den giver mening for modtageren. Teksterne igennem anvendes pronomenet *vi*, som giver læseren en fornemmelse af at være en del af påstandene. Dette kan også forstås som værende en invitation til et fællesskab.

¹² Reach angiver det antal facebookbrugere, som har modtaget et givent opslag, som en facebookside har offentliggjort.

Derudover er der i alle tre tekststykker en høj grad af intertekstualitet. Mange af gruppens påstande trækkes åbent fra andre tekster, og der henvises også til egne artikler.

I fanen "Historie" (Bilag 4.1, p. 44f) trækkes der tydeligt fra andre tekster for at gøre teksten mere faktuel. Afsenderen henviser til forskellige artikler udgivet af diverse dagblade og tidsskrifter. Eksempler på disse er TV Syd, Fyens Stiftstidende, Danish Halal's retningslinjer, Avisen.dk og DR-nyheder (Bilag 4.1, p. 46). Når man som modtager læser teksten igennem, får man en oplevelse af, at det er en velskrevet faktuel tekst. Kigger man derimod på de anvendte kilder med kildekritiske øjne, kan det ses at, mange af disse kilder ikke er dette. Hertil kan der nævnes et eksempel fra Bilag 4.2, hvor afsenderens egen mailkorrespondance benyttes som kilde for at understøtte et argument. I kilden står der direkte: *"Landbrug & Fødevarer oplever ikke, at danskerne går op i religiøs slagtning af dyr. Og vi ser intet pres fra forbrugerne i retning af, at dansk oksekød skal mærkes halalslagtet eller ikke-halalslagt"* (Nej tak til halalkød, 2016). Afsender beskriver i løbet af tekstmaterialet, hvorledes LF udtaler sig om, at danskerne ønsker at fravælge halalkød. Ved nærmere granskning af kilden modsiger LF faktisk "Nej tak til halal-kød" og udtrykker i stedet, at danskerne ikke går op i religiøs slagtning af dyr.

Interdiskursivt anvendes der udtalelser omkring andre diskurser teksterne i mellem. F.eks. kan det argumenteres jf. Bilag 4.1, at fanen "Om" indeholder en distancering fra afsenderens side i forhold til racisme: *"Vores ønske om at fravælge halal(...)kan ikke sidestilles med racisme"*. Dette reartikulerer en diskurs om, at mennesker som gerne vil frabede sig eller er imod halalslagtet kød, er racister.

4.4.5 Delkonklusion

I analysen af de tre tekster fra "Nej tak til halalkød" opleves en tydelig opdeling af os, *danskerne*, og dem, *muslimerne*. Således illustreres en "os-mod-dem"-tankegang. Afsenderens diskurs giver udtryk for, at danskere ikke vil have halal i Danmark. Gruppen ønsker derfor at få mærket alt halalkød, så muligheden for at fravælge det bliver nemmere. Et af facebooksidens argumenter er, at det er dyrplageri og en *barbarisk* måde at behandle dyr på. Et andet argument for at de vil frabede sig halalkød er, at de ikke vil støtte islamiske organisationers arbejde på at indføre religiøse skikke, da de mener at pengene lander hos radikale islamistiske organisationer.

Deres artikler er informerende over for læseren og fokuserer på at oplyse om, at halal-slagtning er umenneskeligt og et brud på dansk lovgivning. Facebooksiden refererer til

organisationer som Dyrenes Beskyttelse og Landbrug og Fødevarer, og afsenderen konstaterer, at disse organisationer lægger skjul på, at de støtter eller har støttet op om halalslagtning. I konstateringen fremgår det, at organisationerne ikke vil halalmærke, af frygt for at danskerne ikke vil købe det. Derudover har staten indført halalkød i det offentlige, uden at tage stilling til om danskerne ønsker dette.

5. Social Praksis

Som nævnt i teorien om Fairclough, benyttes den sociale praksis til at sætte teksterne i en sammenhæng, der favner anden relevant teori. Ovenstående analyser vil i dette afsnit ses i forhold til, hvordan de forskellige aktører legitimerer deres holdning, og om der kan findes nogle kohæsioner eller interdiskursiviteter i aktørenes fortællinger.

Herefter er det valgt i projektet, at se på Gramscis hegemoni begreb for at diskutere, hvilke sandheder der er på spil, og hvem der har den største indflydelse på fænomenet. Dette vil blive sat i et samfundsperspektiv ud fra økonomiske, kulturelle, politiske og ideologiske aspekter, som Gramsci selv har defineret det. Ydermere er det fundet relevant at inkludere Laclau, Mouffe og Foucaults teorier og definitioner af magtbegrebet.

5.1 Hegemoni

5.1.1 Artikulering og legitimering af ideologier

Fischers norm bærer præg af et pro-multikulturelt samfund og stiller sig derfor også positivt overfor halalmærkning. Han giver udtryk for, at der kun kan findes få ulemper, men langt flere fordele for virksomhederne, både for dem der sælger og certificerer halal. Med denne holdning understreger han, at der eksisterer et økonomisk kredsløb, som virksomhederne kan drage fordel af. På samme tid er dette Fischers måde, hvorpå han legitimerer sit udsagn. Han negligerer oppositionens argumenter for at være imod halalmærkning, ved at give udtryk for, at forskellen mellem de to slagtemetoder er minimale. Efter hans egen mening kan dette sammenholdes med simpel brokkeri, hvorpå han i interviewet pålægger denne gruppe en adfærd som uoplyste brokkehoveder. Fisher benytter en latterliggørende diskurs, som tillægger det kritiske perspektiv nogle negative egenskaber og gør denne gruppe til en utroværdig aktør. Derudover har Fischer en titel som forsker, hvilket bringer etos til hans udsagn og samtidig gør dem kohærente og valide. Da han har denne forskertitel, kan modtager være tilbøjelig til at opfatte hans udsagn, som

værende videnskabelige og objektive, og hans virkelighed bærer tydeligt præg af, at han har forsket på emnet.

Samme økonomiske perspektiv deles i en vis grad med Mustafa Sahin, som repræsenterer brancheperspektivet. Mustafa legitimerer sin diskurs på baggrund af sin økonomiske forståelse indenfor emnet, da han siden 2002 har været selvstændig, og har forhandlet halalprodukter siden 1989. Hans motiver er udelukkende økonomiske, og han tager tydelig afstand fra alle andre diskurser. På samme måde som Fischer bruger han et ordvalg, som kan virke lettere latterliggørende, når han beskriver bestemte aktørers perspektiver. Det kritiske perspektiv bliver af Mustafa omtalt, som værende folk fra Dansk Folkeparti, og at holdningerne hos disse bunder i manglende viden på emnet.

Endnu en aktør som legitimerer sin sandhed med hjælp fra sin titel, er imam og bestyrelsesmedlem i Muslimernes Fællesråd, Abdul Wahid Pedersen. For at opnå titlen som imam kræver det en opbakning fra det muslimske bagland, hvorefter det antages, at andre muslimers holdninger er repræsenteret her igennem. Han berører emnet tillid i flere sammenhænge; tillid i forhold til relationen mellem den danske stat og muslimerne, og tilliden mellem muslimerne og certificationsorganerne. Han udtaler, at ansvaret for halalmærkning ikke er en opgave, som skal overdrages til den danske stat, da muslimernes forhold til halalmærkningen i større grad er styret af tillidsforholdet mellem dem og certifikatoren. Han argumenterer ideologisk for certificeringsprocessen, og hvorfor den skal adskilles fra den danske stat. Det må derfor antages, at imamen legitimerer sin holdning blandt en gruppe aktører, der deler samme ideologiske standpunkt. Hans holdning til at bevare mærkningen indenfor de muslimske kredse kan være et udspring af hans religiøse ideologi.

Set fra et organisatorisk perspektiv, og dermed imamens anden rolle som bestyrelsesmedlem i Muslimernes Fællesråd, tillægges hans argumentation et økonomisk lag, da han i denne kontekst indgår som en del af en organisation, der har indtægter på baggrund af halalmærkning og halalcertificering. Hans sprogbrug bærer præg af økonomiske termer, når han taler ud fra halalmærkningens udvikling, som f.eks. *efterspørgsel*, *standardisering* og *centralisering* (Bilag 3).

Facebooksiden "Nej tak til halalkød" har ligesom Muslimernes Fællesråd en forståelse for, at halalmærkning er ideologisk betinget, men lægger flere gange op til, at der findes et økonomisk lag i diskussionen. Aktøren opnår sin legitimitet gennem dens skare af føl-

gere på Facebook, som er på mere end 24.000 medlemmer. Siden forsyner viden omkring halalmærkning og legitimerer i stor grad sin holdning, ved at fungere som en stemme for de uoplyste danskere, som efter deres eget udsagn, er i konstant og uvis berøring med halalkød. På trods af en mindre enighed med Muslimernes Fællesråd er deres holdning til fænomenet i kontrast til den religiøse ideologi. Ifølge "Nej tak til halalkød" er muslimer beskrevet som *barbariske* og slagtemetoden som *brutal*. Derudover er de af den overbevisning, at man støtter "(...)islamistiske organisationer der arbejder på at indføre halalslagtning uden bedøvelse i Danmark" (Bilag 4.2, p. 47), når man vælger at købe halalcertificeret kød. Det kan altså argumenteres, at gruppens legitime sandhed er baseret på samme interesse om at halalmærke som Muslimernes Fællesråd. Motivet bag formålet står i skarp kontrast til organisationen, da "Nej tak til halalkød" ønsker en halalmærkeordning, som muliggør det for denne aktør at fravælge halalkød.

5.1.2 Den femte aktør

De forskellige aktører indgår i en vis struktur, som omhandler fænomenet halalmærkning. Poststrukturalisterne Laclau og Mouffe redegør for et samfund, som er i bevægelse (Juul, 2012, p. 238). Sproget og samfundet udvikler sig konstant, men det er spændende at se, hvordan de forskellige aktører har valgt at tolke på denne udvikling, som halalmærkningen har gennemgået. De forskellige tilgange til fænomenet er holdninger, som er konstrueret over tid ud fra de forskellige aktørers virkelighedsopfattelser.

Foucault definerer en institution, som værende en gruppe af aktører, som gennem deres adfærd har etableret og udviklet bestemte normer over tid (Christensen & D. Jensen, 2011, p. 94). Når normerne først er indarbejdet, f.eks. i form af love, konventioner, vejledninger mv., så fungerer de som rammer, der regulerer aktørernes adfærd (Ibid). Islam kan argumenteres for at være en institutionel magt, da der indenfor religion er konstrueret nogle bestemte rammer for normer, værdier og ideologier. Som værende en muslimsk organisation og repræsentant for en muslimsk forbrugergruppe, må det være disse institutionelle rammer, som er gældende for vores certificeringsperspektiv. Denne aktørgruppes sandhed er dikteret ud fra nogle normer, som over tid er blevet konstrueret til at være sandheden og dermed baggrunden for aktørens adfærd og holdning.

En anden rammesættende institutionel magt, som har indflydelse på reglerne omkring halalmærkning, er den danske stat. Som lovgivende magt dikterer staten størstedelen af

spillereglerne i det danske samfund, hvilket de fleste institutioner i samfundet er underlagt. Staten besidder en magt, som over tid er blevet konstrueret af borgerne og gennem reproduktion af tilliden til staten, er selve institutionen blevet sammentømret og stærk.

Den danske stat er baseret på nogle fælles adfærdsrammer, som er gældende for borgere i Danmark. Denne adfærd som igennem tiden er blevet en del af danskernes normer og værdier, reproduceres igennem diskurser og forstærker institutionen. Når denne institution bliver udfordret på de konkrete rammer af andre institutioner eller ideologier, sker der en reartikulering af diskurser i samfundet. "Nej tak til halalkød" er et eksempel på sådan en reaktion institutionerne og ideologierne imellem. Dette kommer til udtryk igennem facebooksidens diskurs, som modsætter sig både den danske stat og Muslimernes Fællesråd. Vi ved altså, at der er en ideologisk gruppe, som har en holdning til at regulere mærkningen.

5.1.2 Utryghedens rammer

Staten har udøvet magt ved kravet om at bedøve kvæget inden slagting. Inden 2014, var dette ikke et lovkrav (Fødevarestyrelsen, 2014). Igennem deres institutionelle magt har staten reartikuleret deres diskurs i henhold til metoden, hvorpå kvæget bedøves og aflives. Ved at ændre diskursen legitimerer staten halalslagting overfor nogle aktører, som ellers ikke havde befundet sig på halalmarkedet. Lovgivningen er i nogen grad afstandtagende fra traditionel halalslagting, da man grundlæggende forbyder slagting uden bedøvelse. Diskursen legitimerer i stedet en slagtemetode, som både ligger tæt på den traditionelle, men samtidig gør halalslagting mindre radikal og til en handling, som står beskrevet et sted i den danske lovgivning. Ved at indføre denne nye lov er der sket en adfærdsregulering, i forhold til hvorledes slagtere og det islamiske trossamfund skal forholde sig til halalslagting (Christensen & D. Jensen, 2011, p. 94). Sådan en adfærdsregulering kan skabe tryghed og orden for aktører, der har været imod halalslagtemetoden, set fra et kritisk perspektiv. Samtidig kan det også skabe utryghed for aktører, der tilhører det islamiske trossamfund, hvor en ændring af religiøs skik bliver reguleret af staten. Det kan derfor medvirke til at aktører som Muslimernes Fællesråd, vil have problemer med at genopbygge en tillid til staten.

Hvis man forholder sig til de bestemte forskrifter, som omhandler halalslagting og læser dem grundigt igennem, så har den danske lovgivning bøjet disse regler en smule, sådan at halalslagting kan udføres på de danske slagterier. Mustafa Sahin bekræfter denne

påstand flere gange i mailkorrespondancen ved at understrege, at der er sket en minimal forskel i forhold til den traditionelle slagtning.

Behovet for halalkød slagtet uden bedøvelse, kan ifølge Fischer konstateres at være lav på det danske marked. Jævnfør Fischers og Mustafas diskurser omkring den minimale forskel mellem slagtemetoderne kan det tyde på, at den standardisering som er sket i forhold til slagtning af dyr er en naturlig udvikling på markedet. Ifølge Fischer og "Nej tak til halalkød" kræver det efterhånden en aktiv informationssøgning, hvis man ønsker at bevæge sig udenom halalcertificeret kød.

Som nævnt i indledningen kan "Frikadellekrigen" inddrages til sammenligning. Denne debat, hvis navn er indledt med et negativt ord som krig, omhandler servering af halalkød i institutioner såsom skoler, børnehaver og hospitaler. Denne type offentlige institutioner har som oftest et budget tildelt af staten, hvilket skal overholdes. Ifølge Fischer er halalkød billigere end alternativet, hvorfor det kan være én af grundene til, at halalkød bliver indkøbt af de offentlige institutioner (Bilag 1, p. 18). Derved bliver denne handling understøttet af en økonomisk diskurs. En anden mulighed er, at man i de offentlige institutioner vælger at forholde sig til minoriteterne, som f.eks. muslimerne, hvortil diskursen i stedet bliver omfavnende og inkluderende. En helt tredje mulighed er, at halalmarkedet er for stort til at kunne vige uden om. Under alle omstændigheder må staten anses for at være indkøbere af halalkød, og dermed er det borgernes penge som er i omløb. Hvad den egentlige baggrund er for dette indkøb, og om det overhovedet er en bevidst beslutning, er svært at blive klogere på. Ud fra de muligheder vi har klarlagt, må det antages, at den enten har et økonomisk eller inkluderende perspektiv. En aktørgruppe som "Nej tak til halalkød" tillægger denne handling en negativ betydning. Som konsekvens af denne lovgivning, føler gruppen sig ekskluderet og en mistillid til staten opstår. Der er rettet mistillid mod staten fra de to mest modstridende holdninger; Muslimernes Fællesråd og "Nej tak til halalkød".

Ifølge Mustafa er der i forbindelse med kommunal-, regions- og folketingsvalget, altid nogen der bringer halaldebatten op: "(...)det hele kommer i fokus i supermarked, institutioner, plejehjem, etc." (Bilag 2, p. 27). Denne negative opmærksomhed, mener Mustafa, er baseret på manglende viden på emnet.

Selvom halalmærkningen har eksisteret flere år på det danske marked og har været omfavnet af de institutionelle rammer, så er der en bevidning om, at rammerne for halalslagtning har ændret sig. Den danske stat som institution er blevet udfordret på deres normer og værdier gennem nye religiøse institutioner, som f.eks. Muslimernes Fællesråd. Ved opståelsen af disse religiøse institutioner er der også opstået en modpol i form af ideologiske bevægelser, hvor den danske stat befinder sig i midten. I Foucaults teori beskrives det, hvordan ideologier kan opnå øget magt ved større tilslutning og på baggrund af dette bøje de institutionelle magtstrukturer (Christensen & D. Jensen, 2011, p. 94). Denne teori kan fremme forståelsen i forhold til, hvordan fænomenet rent lovmæssigt har udviklet sig i Danmark.

5.1.3 Økonomien som overtog

Ud fra det lingvistiske arbejde og diskursanalysearbejdet tyder det på, at et af temaerne ved fænomenet halalmærkning er religion. Da halalmærkning er en del af et religiøst ritual, har det fra starten været forventeligt, at det ville opstå som et tema under den diskursive analyse. Ud fra den indledende analyse kan det dog konkluderes, at dette tema ikke er så omfangsrigt som først forventet. Diskurserne for Mustafa og Fischer er i højere grad begrundet økonomisk og ikke religiøs. Forskerperspektivet udtaler således, at Danmark er kommet ind på markedet for at få, som han selv siger, *en bid af kagen*. Imamen er den eneste aktør, og den mest forventelige, til at have en religiøs diskurs. Han er også repræsentant for certifikationsperspektivet, og det er med denne rolle, at mærkeordningen i højere grad er et produkt end en religiøs drevet handling. Både imamen og Mustafa Sahin, som repræsenterer brancheperspektivet, udtaler at markedet for halalcertificeret kød er opstået på baggrund af en stigende efterspørgsel.

“Nej tak til halalkød”, som repræsenterer det kritiske perspektiv, ønsker ikke at støtte de muslimske organisationers arbejde og beskylder danske organisationer og ministre for at påtvinge danskere til at købe halal uden, at de ved at produktet er halalcertificeret.

5.1.4 Aftraditionaliseringen

Diskursen for “Nej tak til halalkød” støtter i højere grad op om en os-mod-dem mentalitet, som ud fra Ulrich Becks samfundsteori er en generel tendens, der vokser i samfundet i dag (Rasborg, 2013, p. 489f).

Ud fra Ulrich Becks teori om risikosamfundet er der i takt med en stigende globalisering

sket en aftraditionalisering af samfundene på globalt såvel som lokalt niveau. Som nævnt tidligere åbnede der sig et nyt eksportmarked for Danmark, da man begyndte at halal-slagte. På den måde har fænomenet været med til at anerkende et segment og derved et større marked, der bidrager til at øge indtjeningen (Landbrug & Fødevarer, 2017). Fischer siger bl.a., at på grund af at Danmark er så lille et land, vil virksomhederne gerne ud på det globale marked og have fat i et større segment. Dette har fået betydning for regulering af love og nye standardiseringer i Danmark, jf. bekendtgørelsen om slagtning og aflivning af dyr. Selvom der har været en regulering i forhold til slagtemetoden, har det efterladt aktører som "Nej tak til halal" rystede og uforstående overfor fænomenet og i et stadigt ønske om striksere rammer på området.

For at kunne forklare en modreaktion mod statsreguleringen fra diverse aktører, argumenterer Beck for, at der i de små samfund opstår et behov for at klamre sig til traditionerne. Traditionerne skal her forstås som en del af aktørernes identitet, som ønskes reflekteret i samfundet. Dette kan yderligere være et argument for en kritisk gruppes mentalitet, som værende at deres rodfaste danske kultur, bliver taget fra dem og, at det "fremmede" overtager. Man kan argumentere for, at muslimer i Danmark også ønsker at fastholde dele af deres kultur og traditioner i et land, hvor de er en minoritet. Som et produkt af at skulle integrere sig i en fremmed kultur, kan den øgede efterspørgsel efter halalcertificeret kød dermed være kommet som en modreaktion på aftraditionaliseringen.

5.2 Opsamling og diskussion

I den følgende diskussion og afsluttende analyse vil ovenstående analysearbejde konkluderes i henhold til teorien.

I opgaven er begrebet hegemoni berørt indenfor forskellige aktørers aspekter, og den danske stat er uundgåeligt blevet indført som en femte aktør og som en institutionel magt. Det kan konkluderes, at de forskellige aktører har hver sin relation der vægter på hver deres måde, når de sammenholdes med fænomenet halalmærkning.

Som det tidligere er forsøgt forklaret, er teorien forbundet med hegemonien en temporær størrelse. Dette kan direkte sammenholdes med vores analyse. Som Mustafa selv udtrykker det, bliver fænomenet halalmærkning, og de dertilhørende diskussioner, som oftest aktuelle under kommunal-, regions- og folketingsvalg. Det kan argumenteres, at magten udøves gennem alliancer samt gennem integration af diskurser og ideologier.

Aktørernes diskurser er fremsat som følgende, via knudepunkter, som består af deres modstridende holdning til halalmærkning, holdning til modpolen og motiv for og imod indføring af denne.

Forskerperspektiv: Brokkehoveder - *halalmærkning for forbrugeren* - indtjening

Brancheperspektiv: Uoplyste DF'ere - *certificering er nok* - indtjening

Certificeringsperspektiv: Ingen tillid til staten - *standardiseret halalmærkning* - økonomi

Det kritiske perspektiv: Dyremishandlere, islamister - *Ja til halalmærkning* - fravalg

Ovenstående giver et overblik over forskelle og ligheder aktørernes diskurser imellem, samt eventuelle sammenhænge mellem deres motiver for indføring af halalmærkning. Motiverne for at indføre, eller ikke at indføre halalmærkning, er forskellige. Fischer og Mustafas diskurser indeholder en opfattelse af dem, som er imod halalmærkning, som værende *brokkehoveder* og *uoplyste DF'ere*. Deres udtalelser og ordvalg fejer gruppens holdning væk som irrelevant og vigtigere emner bliver belyst. Gennem deres baggrund som værende oplyste på emnet, forsøger de at artikulere en legitim sandhed omkring fænomenet.

Hvis det kritiske perspektiv skal opnå deres mål om at indføre en konsekvent halalmærkning af al halalslagtet kød, vil det højst sandsynligt være nødvendigt at alliere sig med

andre ligesindede. Igennem analysen af motiver blev det konkluderet at "Nej tak til halal-kød" og Muslimernes Fællesråd, i virkeligheden har det samme fælles mål om at have en konsekvent halalmærkning på al halalslagtet kød. For Muslimernes Fællesråd handler det om en større tillid og strømning, mens det for "Nej tak til halalkød" nærmere er et spørgsmål om gennemsigtighed. Selvom disse kriterier i forhold til halalmærkningen går fint i spænd, så er det for den ene aktør et spørgsmål om udelukkende at vælge kød med et halalmærke. For den anden aktør er det et kriterie, at man som forbruger kan fravælge halalcertificeret kød. Da disse to aktørers knudepunkter er antagonistiske, er det svært at forestille sig, at disse vil være istand til at forene sig. Ved en sammenslutning vil de forøge deres muligheder for at påvirke den statslige institutionelle magt.

Det økonomiske aspekt har vist sig at have stor betydning for mange af de udvalgte aktører, når det kommer til deres motiv for indførelsen af halalcertificering og halalmærkning. De ideologiske og statslige strukturer som aktørerne er underlagt, indretter sig også efter en økonomisk gevinst, hvilket kan siges at være tilfældet med halalmærkning (Juul, 2012, p. 406).

Sat i et større samfundsperspektiv er det spændende at overveje hvilke samfundsmæssige udviklinger, der kan have ført til aktørernes økonomiske motiver. Det er et faktum fremlagt af Dyrenes Beskyttelse, at 99% af landbrugene i Danmark er idag en intensiv storproduktion (Dyrenes Beskyttelse, 2017). Dyrene lider under dette, da forhold og omstændigheder bliver sat i sidste række (Ibid). Sociolog Karl Marx har i 1939 med udgivelsen af 'Das Kapital' argumenteret for, at samfundet bevæger sig i en kapitalistisk retning (Månson, 2013, p. 39). Han argumenterer som en historisk teori, at det moderne samfund er blevet kapitalistisk; alt vejes og måles i værdi og stordriftsfordele og effektivitet er nøgleord i ethvert henseende.

Karl Marx har også udtalt sig om religionen og dens rolle i en kapitalistisk verden. Følgende udsagn, er fra den danske version af "Das Kapital" (Marx, 1974):

"Den religiøse afspejling af den virkelige verden fordufter først, når hverdagslivet er sådan indrettet, at mennesker lever i gennemskuelige og fornuftige relationer til deres medmennesker og til naturen (...) det mystiske slør løftes ikke før, livsverdenens materielle vilkår er omdannet til et produktionsfællesskab, hvor frit associerede mennesker bevidst styrer deres egen tilværelse."

Marx argumenterer at ved indtrædelsen af kapitalismen og rationalismens stadfæstning, fordufter religionen fra samfundet. Dette kan være en af årsagerne til at vores aktører, ihvertfald i mindre grad, vægter religiøsiteten. Man kan også argumentere, at der netop er opstået et produktionsfællesskab på baggrund af det kompromis, som staten har indgået med det islamiske samfund. Traditionelt slagtekød og halalslagtet kød bliver i større omfang slagtet side om side, og kompromiset har altså resulteret i en effektivisering af slagterierne og deres eksport.

6. Konklusion

En bestemt række aktørers diskursive holdninger er blevet afdækket, og det er klarlagt, hvilke motiver der kunne ligge bag fænomenet halalmærkning i Danmark.

Aktørerne blev udvalgt specifikt for at få et indblik i deres forskellige perspektiver, hvilket blev set som repræsentative for en bestemt diskurs i samfundet på baggrund af deres berøringsflade med fænomenet. Projektet tager udgangspunkt i den socialkonstruktivistiske videnskabsteori, hvor alt anses for at være socialt konstrueret. Med denne videnskabsteoretiske tilgang til opgaven, vurderes reliabiliteten ikke til at skulle vægte tungt, når der skal konkluderes på data. Validiteten vurderes derimod til at være høj, da aktørerne netop er blevet udvalgt, for at kunne besvare problemformuleringen bedst muligt. Ud fra dette er det valgt at have et brancheperspektiv, et certificeringsperspektiv, et forskerperspektiv og et kritisk perspektiv på halalmærkning.

Vi har projektet igennem været opmærksomme på, at denne selektive udvælgelse ikke nødvendigvis er repræsentativ for hele det danske samfunds holdning. Derfor er samfundet, i projektets sammenhæng, afgrænset til at bestå af disse aktører.

Diskurserne for de forskellige aktører er afklaret ved at anvende Faircloughs teori omkring kritisk diskursanalyse. Denne analysestrategi er opdelt i tre dimensioner, som til dels overlapper hinanden, hvor de to første dimensioner er behandlet adskilt for hvert enkelt aktør. I den sidste dimension er begge datasæt behandlet samlet.

Der er i starten af analysen udført en lingvistisk analyse af to forskellige datasæt, hvor det ene består af to interviews og en mailkorrespondance. Det andet datasæt består af udvalgte dokumenter i form af artikler og noter.

Konklusionen af den lingvistiske analyse viser en høj brug af personlige pronominer, såsom *vi* og *de*, der klart adskiller den kritiske aktørs fra de øvrige aktørers affiniteter. Et andet gennemgående tema i denne del af analysen er tillid. Dette substantiv refererer til forholdet mellem aktørerne, fænomenet og institutionerne.

Dernæst er den anden dimension, diskursiv praksis, analyseret. Aktørernes diskurser er afklaret ved til dels at have fokus på produktions-, distributions- og konsumptionsprocesserne. Ydermere har der været fokus på intertekstualitetens to aspekter; manifest intertekstualitet og interdiskursivitet. Det kan ud fra analysearbejdet konkluderes følgende:

Forskerperspektivet fremsætter en diskurs angående fænomenet halalmærkning, som består af et økonomisk perspektiv på både det danske og det globale marked. Samtidig minimerer Johan Fischer andre plausible grunde, som kunne være forbundet med en standardisering af halalmærkning grundet religiøsitet eller en distancering til samme. Ydermere omtaler denne aktør det kritiske perspektiv, som modsætter sig sådan en indførelse, som værende *uniformerede brokkehoveder*.

Brancheperspektivet anerkender det nationale og globale marked for halalkød, og erklærer dermed, at halalmærkning ikke er ligeså vigtig som halalcertificering. Motivet for dette er afgørende økonomisk, da alle præferencer til halalkød bliver dækket. De eneste grupper som aktøren mener tager aktivt afstand fra halalmærkningen, er de samme som han omtaler som *uoplyste DF'ere*.

Certificeringsperspektivet ønsker at indføre ét standardiseret halalmærke med udgangspunkt i et religiøst verdensbillede, men også med henblik på en organisatorisk håndtering af samme. For at bevare tilliden til halalmærkningen, og en evt. pengestrøm, ønsker de ikke at mærkningen bliver statsreguleret.

Det kritiske perspektiv ønsker også en standardisering af halalmærkning, men med begrundelsen for at kunne *frabede* sig halalslagtet kød. De omtaler halalslagtning som værende udført af *islamister* og henviser til processen som dyremishandling.

I den tredje dimension, social praksis, er en analyse udført for at finde de forskellige aktørers legitimerede sandheder set i forhold til hinanden. Deres antagonistiske knudepunkter er klarlagt, og hegemonien i diskurserne er fremlagt ved at se på deres ideologiske syn i et økonomisk, politisk og kulturelt perspektiv.

Det er klarlagt, at ændringen af reglerne ved halalslagtning har en betydning for virksomhederne, og at motivet for mange af aktørerne er overvejende økonomiske. Derfor bliver det konkluderet, at de økonomiske værdier, i et kulturelt perspektiv, har vundet magt over den religiøse ideologi. Karl Marx' teorier omkring kapitalisme og religion støtter op om dette.

Der er slutteligt defineret en femte aktør, som de udvalgte aktører er underlagt. Den femte aktør, er konkluderet som værende en statslig institutionel magt, som har en stor indflydelse, når det kommer til halalmærkning. Der eksisterer nogle klare barrierer både ved indførsel og ved forbud mod mærkningen, som ikke ligger i de udvalgte aktørers hænder, og de har derfor svært ved at opnå en betydeligt magt, der kan påvirke institutionerne.

Hvis aktørerne skal bøje de institutionelle rammer, vurderes det, at de som aktører er nødt til at forene sig for at få en større indflydelse på spillereglerne, som staten dikterer. Da det kritiske perspektiv og certificerings- og religionsperspektivets knudepunkter er antagonistiske og dermed ligger langt fra hinanden, konkluderes det, at en sammenslutning af disses holdninger, er meget usandsynlig. En fælles diskurs kan derfor kun konstrueres igennem en reartikulering af deres legitimerede diskurser.

Dermed er det afdækket, at der findes forskellige diskurser blandt forskellige aktører som omhandler fænomenet halalmærkning. Det er analyseret, hvordan de forskellige aktører legitimerer deres udsagn, og hvordan antagonistierne i knudepunkterne er fremlagt igennem de forskellige diskurser. Ydermere er vi kommet frem til, at der eksisterer en femte aktør i form af staten. Denne aktørs rolle kan ved et videre arbejde med projektet, være interessant undersøge omfanget af. Vi har også undersøgt om der kan findes en hegemoni i diskurserne og er kommet frem til at disse stadig vil være underlagt en institutionel magt, som kan være svær at rykke som enkelt aktør.

7. Litteraturliste

- Arbejdsmuseet. (2017). Indvandrere | Arbejdsmuseet. Retrieved December 1, 2017, from <https://www.arbejdsmuseet.dk/viden-samlinger/plads-til-os-alle/goer-din-pligt-kraev-din-ret-velfaerdssamfundet/indvandrere/>
- Christensen, S., & D. Jensen, P. E. (2011). *Kontrol i det stille - om magt og ledelse* (3.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Dyrenes Beskyttelse. (2017). Mad og forbrug. Retrieved December 19, 2017, from <https://www.dyrenesbeskyttelse.dk/mad-forbrug>
- Fairclough, N. (2008). *Kritisk diskursanalyse*. (E. H. Jensen, Ed.) (1.). København: Hans Reitzels forlag.
- Fischer, J. (2011). *The halal frontier, Muslim consumers in a globalized market*. New York : Palgrave Macmillan.
- Fødevarestyrelsen. (2014). Bekendtgørelse om slagtning og aflivning af dyr. Retrieved November 29, 2017, from <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161815>
- Fødevarestyrelsen. (2017). Rituel slagtning. Retrieved December 18, 2017, from <https://www.foedevarestyrelsen.dk/Leksikon/Sider/Rituel-slagtning.aspx>
- Juul, S. (2012). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori, en indføring*. (S. Juul & K. Bransholm Pedersen, Eds.) (1. udgave). Kbh: Hans Reitzel.
- Kvale, S. (2009). *Interview, introduktion til et håndværk*. (S. Kvale & S. Brinkmann, Eds.) (2. udgave.). Kbh: Hans Reitzel.
- Kühle, L. (2006). *Moskeer i Danmark, islam og muslimske bedesteder*. (D. D. Pluralismeprojekt, Ed.). Højbjerg : Univers.
- Landbrug & Fødevarer. (2017). Fakta om halal-slagtning. Retrieved December 15, 2017, from <https://www.lf.dk/viden-om/foedevareproduktion/slagtning/fakta-om-halal-slagtning#>
- Madsen, A. S. (1967). *Koransen*. Islam International Publications Ltd. Retrieved from <https://www.alislam.org/quran/Holy-Quran-Danish.pdf#page=14&zoom=auto,-182,40>
- Marx, K. (1974). *Den tyske ideologi*. Forlaget Rhodos.
- Mik-Meyer, N. (2005). Dokumenter i en interaktionistisk begrebsramme. In M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Eds.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv, interview, observationer og dokumenter*. Kbh: Hans Reitzels forlag.

- Miljø- og fødevarerstyrelsen. (2017). Mærkning og markedsføring af fødevarer. Retrieved December 15, 2017, from https://www.foedevarestyrelsen.dk/Foedevarer/Maerkning_og_markedsforing_af_foedevarer/Sider/forside.aspx
- Mortensen, A. M. (2016). Sådan halal-slagtes kalve- og oksekød i Danmark. *Landbrug & Fødevarer*, (august).
- Månson, P. (2013). Karl Marx. In H. Andersen & L. B. Kaspersen (Eds.), *Klassisk og moderne samfundsteori* (5. udgave, p. 1006). Kbh: Hans Reitzel.
- Nej tak til halalkød. (2016). Fødevarer vol. 3. Retrieved December 18, 2017, from <https://www.facebook.com/notes/byrådsmedlem-christel-gall/landbrug-fødevarer-vol-3/1001023559988848>
- Olsen, P. B., & Pedersen, K. (2015). *Problemorienteret Projektarbejde - En værktøjsbog* (4th ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rasborg, K. (2013). Ulrich Beck. In H. C. Fink (Ed.), *Klassisk og moderne samfundsteori* (5th ed.). Finland: Hans Reitzels forlag.
- Tønnsen, A. (2006). *Tror muslimer at jorden er flad?, 100 spørgsmål om islam i det 21. århundrede*. Kbh : Gyldendal.
- Villadsen, K. (2013). Michel Foucault. In H. Andersen & L. B. Kaspersen (Eds.), *Klassisk og moderne samfundsteori* (5. udgave). Kbh: Hans Reitzel.